

LUNDS UNIVERSITET

Frihet, jämlikhet och systerskap

**- En studie i tjeje separatistisk verksamhet på
offentliga aktivitetsytor**

Student: Gubb Marit Stigson

Handledare: Carl-Johan Sanglert

Abstract

This study examines how separatism can be used as a tool to enable young girls as a group to feel more at home in public places designed for physical activity. The purpose is to try the hypothesis that the tradition of male domination in public spaces, and stereotypical ideas about gender, systematically excludes women and girls from these places, and that girl separatist activities can give the group a chance to create their own culture around using them.

The theoretical background consists of studies in feminist geography that points out how quantitative planning in the 50s and 60s led to a blindness of gender, and creating of cities that exclude women and girls from public spaces. Pierre Bourdieu's theories about habitus and field, and Torsten Hägerstrands ideas about time geography, domains, components and restrictions, is used to explain the conflict of power that is being played out at places for physical outdoor activity. The study is built on qualitative, feminist methodologies with normative ambitions. The empirical data was collected through interviews with a landscape architect and a leader of a girls' skateboard group in Malmö. It also consists of a participatory observation at a girls' skate session and a group interview and email correspondence with people who have experience with arranging separatist activities.

The result of the study is that girl separatist activities can have a positive effect on gender equality in public spaces, and help to break down stereotypical ideas about what girls and boys asks for in terms of activities.

Keywords: separatism, gender equality, public spaces for physical activity, young girls

Nyckelord: separatism, jämställdhet, offentliga aktivitetsytor, unga tjejer

Antal ord: 16 964

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
2. Syfte, hypotes och frågeställning.....	3
2.2 Avgränsningar och begrepp	4
2.2.1 Fokus på ytor för gratis, spontan utomhusaktivitet	4
2.2.2 Fokus på gruppen unga tjejer	5
2.2.3 Binär könsuppdelning	5
3. Bakgrund	6
3.1 Uppdrag: Planera för jämställdhet	6
3.2 Att matcha brukargrupp, utbud och förutsättningar.....	8
4. Teori.....	10
4.1 Könslind planering och manlig tradition	10
4.2 Separatism som könskvotering i offentlig miljö.....	11
4.3 Kapital att ta plats i det offentliga rummet	12
4.4 Projektet unga tjejer i en manlig domän	13
5. Metod och material.....	16
5.1 Kvalitativ metod med feministiska, politiska ambitioner	16
5.2 Bortom könens natur.....	17
5.3 Etnografi som forskningsmetod.....	18
5.4 Intervju, deltagande och observation	19
5.5 Teorin i relation till empirin.....	22
6. Empirisk undersökning.....	23
6.1 Att ladda batterierna från patriarkatet.....	23
6.2 Blåmärken på höfterna och the time of my life	25
6.3 Att gestalta för jämställdhet.....	29
7. Analys.....	31
7.1 Du måste flytta på dig.....	31
7.2 Tid att samla kapital och stärka komponenter	32
7.3 Diskussion.....	33
8. Slutsats.....	35
9. Källförteckning.....	36

9.1 Tryckta källor.....	36
9.2 Tidningar och tidskrifter	38
9.3 Muntliga källor.....	38
Bilagor	39

1. Inledning

Den Europeiska deklARATIONEN för jämställdhet mellan kvinnor och män, CEMR-deklARATIONEN, presenterades på EU-nivå i maj 2006 (SKL, 2009:6-7). Den ställer upp fyra grundläggande principer för jämställdhet, vilka behandlar att jämställdhet är en grundläggande rättighet, att flerfaldig diskriminering måste bekämpas, att en jämställd representation i beslutsprocesser är avgörande för jämställdhet, samt att stereotypa föreställningar om kön ska avskaffas. Sveriges kommuner och landsting (SKL) har ställt sig bakom deklARATIONEN och uppmanar Sveriges samtliga kommuner att skriva under densamma (SKL, 2015). Sedan 2013 finns även en av Sveriges Riksdag antagen förordning om ekonomiskt stöd för utveckling av jämställda offentliga miljöer, vilket alltså avser: "miljöer vars utformning inte är begränsad till det ena könets intressen och behov" (Sveriges Riksdag, 2013). Viljan att öka jämställdheten i offentliga miljöer är således väl politiskt motiverad.

I skrivande stund finns ett av Boverket utlyst ekonomiskt stöd som aktörer med ambitioner att skapa jämställda offentliga miljöer kan söka. Samma typ av stöd utgick även förra året och har resulterat i att ett antal projekt startats runt om i landet. Trenden att planera för jämställdhet är således stark i Sverige. Samtidigt brottas planerare med det faktum att offentliga aktivitetsytor dras med siffror som visar att målet om en stad där alla känner sig välkomna i det offentliga rummet är långt ifrån uppfyllt. Gruppen killar och män dominerar platser som skapats för att främja spontan utomhusaktivitet, och besökssiffrorna för dessa är därför ojämnt fördelade mellan könen. Olika metoder så som att låta planeringsprojekt helt ledas av tjejer har testats i bland annat Malmö, men med resultat som inte varit helt tillfredsställande. Djupt rotade uppfattningar om vad personer som tillskrivs respektive kön uppskattar för typ aktiviteter, samt den könsmaktordning som tillskriver samhällets olika rum olika genus och på så sätt utplaceras personer med olika könstillhörigheter i dessa rum, kan antas fungera som en hämsko i strävan efter jämställdhet och jämlikhet.

Den gängse synen på gruppen killar som aktiva och hemmahörande på offentliga platser, och gruppen tjejer som passiva och fastlåsta i privata rum, kan tänkas fungera som en självuppfyllande profetia. Uppfostran, förväntningar och identitet skapas och återskapas i de synliga och osynliga maktstrukturer som genomsyrar det sociala spelet. Att dela upp aktiviteter som typiska för vad tjejer respektive killar tycker om att ägna sig åt, och således planera specifika platser för utövandet av dessa kan, och bör inte vara en lösning. Istället kan planering syfta till att luckra upp idén om en universell uppdelning av preferenser baserat på könstillhörighet. Stereotypa föreställningar om kön har gett killar och män fritt spelrum att skapa traditioner, odla intressen och öva sig på att vara fysiskt aktiva i det offentliga rummet. Samma föreställningar har manat tjejer och kvinnor till behärskning, försiktighet och passivitet (Johansson & Molina, 2002:143, 145).

Utan att för den skull trivialisera de aktiviteter som förknippas med tjejers intressen, kan frågan ställas om det är så att dessa aktiviteter är mindre lämpade att utöva på offentliga

platser. Låt säga att svaret på den frågan är ja. Då uppstår en situation där planering för jämställda offentliga utomhusmiljöer kan behöva bli medveten om den könsmaktsordning som råder på dessa platser. Lägg därtill att män och killar haft åtskilliga decennier på sig att i fred sätta sin prägel på det offentliga rummet. Detta kan sedermera leda till slutsatsen att det behöver skapas liknande villkor för tjejer och kvinnor att göra samma sak.

Det verkar således finnas en bred och politiskt förankrad förståelse för att det offentliga rummet behöver bli mer tillgängligt för exkluderade grupper i samhället, i syfte att främja jämlikhet och demokrati hos befolkningen. Uppenbart är också att det finns olika sätt att angripa problematiken i den ojämna könsfördelningen på ytor för spontan utomhusaktivitet. Denna uppsats tar fasta på idén om att tjejer och kvinnor behöver tilldelas lika möjligheter som killar och män att skapa traditionen att ta det offentliga rummet i anspråk. Detta leder även till ett ifrågasättande av de stereotypa föreställningar om kön, vilka är orsaken till att tjejer och killar tillskrivs olika preferenser. Ambitionen har därför varit att undersöka huruvida separatistiska aktiviteter kan fungera som medel för att öka tjejers och kvinnors benägenhet att ta det offentliga rummet i anspråk, och skapa en kultur hos gruppen att vara fysiskt aktiva i dessa miljöer. Arbetsprocessen har innefattat studier av forskning som förklarar varför situationen ser ut som den gör idag. För djupare förståelse har även sociologiska och kulturgeografiska teorier med ambitionen att förklara maktförhållanden i det sociala livet använts. Dessa utgörs av Pierre Bourdieus teori om habitus och fält, samt Torsten Hägerstrands tidsgeografiska teori om domäner, projekt och restriktioner.

I arbetet med studien har strävan varit att synliggöra en exkluderad grupp i samhället. I uppsatsens metodavsnitt utvecklas de rent vetenskapsteoretiska angreppssätt som motiverar och möjliggör detta. Som skribent och forskare har min ambition varit att se nyktert på det material som samlats in och analyserats. Det går dock inte att förneka det faktum att politiskt engagemang och ideologi, samt personliga åsikter och värderingar präglat såväl ämnesval som frågeformulering och analysarbete. Jag är av åsikten att forskning varken kan eller bör vara värderingsfri, och att syftet med att studera exkluderade grupper bör ha som målsättning att presentera ett resultat som föreslår förändringar för förbättring. Att det finns etablerade forskare som stödjer detta utvecklas längre fram i uppsatsen. Mot bakgrund av detta utgör denna uppsats såväl ett inlägg i den politiska debatten, som ett förslag på hur planerare och politiker kan arbeta för ökad jämställdhet på platser för spontan utomhusaktivitet.

2. Syfte, hypotes och frågeställning

Arbetet med denna uppsats bygger på ett ifrågasättande av rådande föreställningar om hur planerare och politiker kan verka för att främja jämställdhet på offentliga aktivitetsytor. Mot bakgrund av nationella och internationella deklARATIONER och förordningar om jämställdhet som en självklar del av ett demokratiskt samhälle, är strävan att finna nya synsätt gällande metoder för att uppnå jämställdhet i det offentliga rummet.

Feministisk kulturgeografi har under de senaste decennierna lyft det faktum att den kvantitativa, "könsneutrala" planering som varit norm för stadsutveckling, i själva verket varit könsblind, och skapat fysiska och sociala strukturer som systematiskt främjar mäns behov och undertrycker kvinnors (Schough, 2002:13-14).

*Den **hypotes** som denna undersökning grundas på är att det finns sociala och strukturella förklaringar till det ojämslällda utnyttjandet av aktivitetsytor, och att tjejers och kvinnors självklara känsla av tillgänglighet och ägandeskap i det offentliga rummet behöver "kvoterats in" genom att separatistiska rum och aktiviteter skapas. På så sätt kan kvinnor och tjejer få samma chans som gruppen killar och män att sätta sin egen prägel på, och skapa traditioner av att utnyttja offentliga aktivitetsytor.*

Syftet med uppsatsen är således att undersöka om och hur separatistisk verksamhet kan öka gruppen unga tjejers känsla av ägandeskap i det offentliga rummet. Till hjälp formuleras följande huvudfrågeställning:

- *Kan tjej- och kvinnoseparatistisk verksamhet fungera som planeringsverktyg i syfte att öka jämställdheten på offentliga aktivitetsytor?*

Till hjälp att besvara denna huvudfråga används följande underfrågor:

- *Hur påverkar tjej- och kvinnoseparatistisk verksamhet brukargruppens känsla av ägandeskap på offentliga aktivitetsytor?*
- *Vilken effekt har separatistiska aktiviteter på stereotypa föreställningar om kön?*

2.2 Avgränsningar och begrepp

Då resurser så som tid och textutrymme varit begränsade har en del prioriteringar varit nödvändiga att göra. I detta avsnitt presenteras därför de viktigaste avgränsningarna som gjorts under arbetets gång. Dessa redovisas på ett relativt utförligt och till viss del teoretiskt grundat sätt. Detta då studien är allt för liten för den omfattande samhällsförändring som ämnet behandlar. Det känns centralt att förklara varför vissa grupper och platser inte fått lika mycket utrymme som andra, men även klargöra att detta inte på något sätt betyder att dessa inte erkänns som viktiga. Avsnittet redogör även för ett antal centrala begrepp som förekommer i uppsatsen.

2.2.1 Fokus på ytor för gratis, spontan utomhusaktivitet

De offentliga ytor som är huvudfokus för undersökningen är vad som kan benämnas som offentliga aktivitetsytor, eller ytor för spontan utomhusaktivitet. Då en del i forskningsprocessen behandlar betydelsen av tjej- och kvinnoseparatistiska aktiviteter i stort förekommer undersökningar av andra typer av aktiviteter än den som praktiseras på offentliga aktivitetsytor. Detta material utgörs främst av det fokusgruppsamtal som genomförts, och berör separatistisk verksamhet i form av tjejjoursverksamhet, separatistiska nattklubbar och musikläger. Materialet fyller syftet att förstå varför separatistiska rum är viktiga för de som väljer att vistas i dem, och skänker en bredd till undersökningen. Uppsatsens avslutande diskussioner och slutsats syftar däremot till att behandla vad separatistisk verksamhet kan betyda på platser för spontan utomhusaktivitet.

Då demokrati och lika villkor oavsett biologiskt eller upplevt kön utgör själva grunden för studien, fokuserar undersökningen på platser som är öppna för allmänheten, och erbjuder aktiviteter som är gratis att utöva. Detta för att en jämlik tillgänglighet till dessa platser är helt avgörande i ett samhälle där alla individer kan vistas på lika villkor. Att könsfördelningen i organiserad idrott, som exempelvis handboll och basket, i stort sett är jämn (Riksidrottsförbundet, 2012) tyder på att det inte är bristande intresse hos tjejer som är förklaringen till gruppens frånvaro på platser för spontan fysisk aktivitet. För att ekonomi därför inte ska vara avgörande för en individs möjlighet att motionera är uppsatsens syfte att undersöka metoder för att tillgängliggöra just gratis aktivitet, snarare än aktivitet som kräver ett medlemskap, en terminsavgift eller dyr utrustning. Att delta i tjejskejten på Bryggeriet, vilket är en av de studerade verksamheterna, kostar förvisso en liten summa pengar under inomhussäsongen. Däremot är skejt en aktivitet som rent praktiskt går att utöva gratis på offentliga platser för den som vill.

De platser som figurerar i uppsatsen är i stort sett endast sådana som finns inom ett nära geografiskt område. Detta både på grund av att studien till viss del bygger på observationer, och att en fysisk närhet därför blir motiverad, men även för att tidigare kontakter med planerare på Gatukontoret i Malmö automatiskt lett till upptäckten av andra platser som förvaltas av Malmö stad. Att ambitioner liknande de som Malmö stad haft i planeringen av

Rosens röda matta går att återfinna runt om i landet kan utläsas i bland annat Boverkets utdelning av ekonomiskt stöd för skapandet av jämställda offentliga miljöer. Stödet gick senast i oktober 2014 ut till 19 projekt spridda mellan Malmö i söder och Umeå i norr (Boverket, 2014a), och ett stöd på totalt 30 miljoner kronor är i skrivande stund åter utlyst och ska fördelas mellan ett antal projekt (Boverket, 2014b). Detta kan hävdas skapa en grund för att forskningsresultatet går att applicera i större skala trots att det undersökta fältet är relativt geografiskt begränsat. Under arbetets gång har även flertalet andra tjejsparatistiska verksamheter i närområdet kommit till kännedom. Hade mer tid funnits hade inkluderingen av dessa i undersökningen varit önskvärt i syfte att öka dess legitimitet.

2.2.2 Fokus på gruppen unga tjejer

En enkel motivering till valet att låta undersökningens främsta fokus vara gruppen unga tjejer i det offentliga rummet är att statistiken pekar på att det är gruppen unga killar som dominerar de platser som undersöks, och att gruppen tjejer är frånvarande (Plan, 2013:11-12). Värt att påpeka är att begreppet "ung" används schablonartat. Ett aktivt val har varit att inte definiera ordet ung i siffror. Eftersom undersökningen bygger på kvalitativ metod med utgångspunkt i subjektets upplevda livsvärld anser jag det inte ligga på mitt bord att avgöra vem det är som definierar sig som ung eller inte. Däremot motiveras valet av en relativ ålderbegränsning av att de jämställdhetsprojekt som studerats i stor utsträckning vänder sig till gruppen ungdomar. Begreppet "unga tjejer" figurerar genomgående i uppsatsen just på grund av detta. I uppsatsen omnämns även kvinnor och män. Detta då delar av studien behandlar platser som besöks av personer i alla åldrar.

I uppsatsen används begreppen "tjejer" och "killar" (Svenska Akademien, 2006), istället för "flickor" och "pojkar", genomgående. Valet av dessa begrepp baseras dels på det faktum att majoriteten av de organisationer, föreningar och arrangemang som studerats i arbetet använder just dessa begrepp i sin verksamhet. En annan motivering är att jag personligen anser att begreppen tjejer och killar är mer generösa i sin koppling till faktisk ålder, medan begreppen flickor och pojkar kan relateras till personer i en yngre ålder.

2.2.3 Binär könsuppdelning

I uppsatsen används en binär könsuppdelning, det vill säga en uppdelning av kön i två kategorier, nämligen tjejer och killar (eller kvinnor och män). Detta betyder på intet sätt ett förnekande av individer som befinner sig mellan eller utanför den binära könsuppdelningen. Bakgrunden till valet att genomgående använda den binära uppdelningen i uppsatsen är att den statistik som finns tillhanda, samt de projekt som studerats, använder sig av denna uppdelning, och att ett bredare spektra av könsidentitet därför inte varit möjlig att göra rent praktiskt och tidsmässigt. Däremot vänder sig några av undersökningens studerade organisationer även till transpersoner, alltså individer som identifierar sig som något annat än sitt biologiska kön. När könen delas in i kategorierna "tjejer" och "killar" avser detta alla som identifierar sig som det ena eller det andra. Det upplevda könet kan alltså vara ett annat än det kön som personen i fråga har juridiskt och biologiskt.

3. Bakgrund

Detta avsnitt beskriver några av de metoder som använts i syfte att öka jämställdheten på offentliga aktivitetsytor. Syftet är att redogöra för vilka strategier som testats, och hur dessa på ett eller annat sätt inte levt upp till de förväntningar som funnits. Till skillnad från teoridelen utgörs detta avsnitt endast av exempel i syfte att måla upp en bild av de organisations- och planeringsförhållanden som råder i fråga om jämställda möjlighet för aktivitet.

3.1 Uppdrag: Planera för jämställdhet

Planering av aktiva mötesplatser är en tydlig trend runt om i Sverige. Bland annat har Boverket vid två tillfällen utlyst ett stöd för planering av jämställda offentliga platser (Boverket, 2014a). Även Gatukontoret Malmö stad är en aktiv aktör i arbetet att skapa platser i det offentliga rummet där alla medborgare, oavsett bakgrund och förutsättningar, ska ha samma möjlighet till en aktiv fritid i utomhusmiljö. Mot bakgrund av Malmökommissionen, en rapport som visar på stora skillnader i fysisk och psykisk hälsa bland Malmös befolkning har *Program för aktiva mötesplatser* tagits fram (Malmö stad, 2015:6, 13). Programmets huvudsyfte är att redogöra för metoder att jämna ut dessa skillnader och skapa ett Malmö där alla invånare har samma goda chanser till friska och tillfredsställande liv.

Malmö stad har även arbetat för att skapa aktivitetsplatser där tjejer och kvinnor känner ett större ägandeskap, och där besöksstatistiken visar på en jämnare fördelning mellan könen. Ett projekt som fått stor uppmärksamhet är aktivitetsytan Rosens röda matta i Rosengård. I artikeln *Rosens röda matta - stadsplanering på tjejers villkor* (Plan, 2013:11-12) beskriver Moa Björnsson arbetet med att skapa en plats som tillgodoser tjejers intressen. Efter att ha noterat siffror om en 80/20-fördelning mellan killar och tjejer på stadens offentliga aktivitetsytor anställdes en grupp tjejer från Rosengård genom Malmö stads sommarjobbssatsning Ung i sommar för att planera ombyggnationen av en parkeringsplats till en aktivitetsyta. Resultatet blev en plats med bland annat en scen för exempelvis dans, möjlighet att spela musik i högtalare, samt en klättervägg. Saknas gör sådant som traditionellt förknippas med killaktivitet så som bollplaner och skejtramp.

Syftet med Rosens röda matta var att skapa en plats där tjejer kunde känna lika stor tillhörighet och tillfredsställande aktivitetsutbud som killar, vilket alltså borde visa sig i mer jämnt fördelad statistik bland platsens besökare. 2013 genomförde analys- och rådgivningsföretaget Add Gender en undersökning (2013:24-25) på uppdrag av Malmö stad, där syftet var att granska Rosens röda matta utifrån detta. Undersökningen, som dock ska sägas är i minsta laget för att kunna kallas statistiskt säkerställd, visar tyvärr på att det fortfarande är killar som dominerar bland besökarna på Rosens röda matta. De tjejer som tillfrågas menar att denna grupp fortfarande är den som hörs och syns mest på platsen, varför tjejerna känner sig mindre välkomna.

Metoden att skapa platser för aktivitet som traditionellt förknippats med vad tjejer uppskattar att göra verkar således, i arbetet med Rosens röda matta, inte fungera som en snabb lösning på problemet med ojämsälld besöksstatistik. Ett annat sätt att arbeta med detta har varit att sätta ett tjej-prefix på aktiviteter och på så sätt skapa separatistiska miljöer där tjejer får utrymme att utöva dessa aktiviteter på sina egna villkor. Detta tillvägagångssätt har dock problematiserats, bland annat av Marie-Louise Bengtsson som i D-uppsatsen *Fritidsgårdsverksamhet, kön och jämställdhet* (2010:60) beskriver att tjejverksamhet tenderar att bli kompensatorisk, och att det bara är ytterligare ett uttryck för att aktiviteter på traditionellt killdominerade arenor fortfarande sker på killarnas villkor vilket snarare befäster än upplöser könsstereotyper. Bengtssons informanter vittnar om att den typ av verksamhet som bedrivits med tjej-prefix har saknat en analys av könsmaktsordningen och därför inte haft någon god effekt på ett strukturellt och övergripande plan. Risken finns då att aktiviteter med tjej-prefix endast används i syfte att kompensera för ojämsällda besökssiffror på övrig tid, samt för att slippa genomföra grundläggande analyser av verksamhetens exkluderande strukturer.

Detta är en relevant betraktelse, och något som måste beaktas, men det finns även berättelser om hur separatistisk verksamhet har bidragit till att gruppen tjejer börjar ta större plats i rum som traditionellt nyttjats av killar. Ett exempel är fritidsgården Flamman i Skövde, som genom att sätta tjej-prefix på några av sina kvällsaktiviteter lyckades förändra könsfördelningen hos besökarna från 0/100 tjejer/killar till 20/80 (Appelgren et.al., 2014:15). Syftet med Flammans tjejkvällar var uttryckligen att skapa en tradition hos gruppen att besöka fritidsgården, en plats som dittills tillskrivits gruppen killar. Tjejkvällarna syftade också till att låta de yngre tjejerna finna förebilder i de kvinnliga fritidsledare som ansvarade för kvällarna. Liknande försök, att sätta tjej-prefixet på olika aktiviteter i syfte att uppnå mer jämställd besöksstatistik, har gjorts på aktivitetshuset Hemgården i Lund. Där arrangerades bland annat dj-workshops och grafittimålning som enbart vände sig till tjejer, och som gav goda resultat för stunden. Personalen beslutade dock att avveckla aktiviteterna då de upplevde sig skapa just de tillfälliga andningshål som Bengtsson beskriver i sin uppsats. Tjejerna dök inte upp på den ordinarie verksamheten, och personalen upplevde att tjejaktiviteterna bara blev ett sätt att snabbt frisera besöksstatistiken (ibid., 2014:9).

De beslut som tagits i arbetet med Rosens röda matta och fritidsgården Flamman skiljer sig åt men syftet är detsamma, att främja en mer jämställd besöksstatistik på en plats som tidigare dominerats av killar. Båda metoderna praktiserar någon form av "inkludera genom att exkludera" med skillnaden att Rosens röda matta endast använde sig av tjejer vid utformningen av platsen, medan Flamman arrangerat tjejseparatistiska aktiviteter på en fritidsgård vars fysiska och verksamma utformning skett i dialog med både killar och tjejer som besöker gården (Appelgren et.al., 2014:15). Som tidigare nämnts finns ännu inte tillräckliga data för att på ett statistiskt säkerställt sätt avgöra om planeringsmetoden för Rosens röda matta bidragit till att fler tjejer känner sig välkomna på platsen, men den som

hittills samlats in tyder på att gruppen tjejer fortfarande inte förmår ta lika mycket tid och rum i anspråk som gruppen killar.

3.2 Att matcha brukargrupp, utbud och förutsättningar

En viktig betraktelse att göra är den skillnad i aktivitetsutbud och fysisk utformning som råder mellan Rosens röda matta, en plats planerad för tjejers aktiviteter, och exempelvis skejtparken Stapelbädden i Västra hamnen i Malmö. Stapelbäddsparken planerades även den av och för en specifik brukargrupp, nämligen en skejtförening, en grupp som av tradition domineras av unga killar. Resultatet är också att det till störst del är just killar som uppehåller sig där (Alvarson, 2008:29, Vilhelmsson, 2013:63). Detta är således två aktivitetsytor, med liknande planeringsprocesser, som erbjuder helt olika aktiviteter. Den ena erbjuder aktiviteter som förknippas med tjejer och den andra erbjuder aktiviteter som förknippas med killar. Trots detta domineras båda platserna av killar, vilket kan ses som ett argument för att planerare och politiker bör tänka annorlunda kring metoder för att främja jämställdhet på offentliga platser.

Vid en uppföljning med personalen på Flamman visar det sig att tjejaktiviteterna prioriterats bort även där. Detta har skett delvis på grund av att de kvinnliga fritidsledarna behövdes mer i den ordinarie verksamheten, men också för att statistiken fastnade på en 20/80-fördelning. En viktig observation av de aktiviteter som Flamman bedrev med tjej-prefix är att dessa verkar vara fokuserade på sådant som traditionellt förknippats med tjejer. En fritidsledare uttrycker sig som följer:

Jag upplevde att det mest lektes och bakades under den termin jag var med. Oftast var det en ”grand final” med tex bowling eller bio. Ledarna uppgav själva att många av tjejerna bara var med pga dessa. (Fritidsledare på Flamman, 2015)

Detta visar på att tjejseparatistisk verksamhet inte per automatik innebär att tjejer börjar ta plats på aktiviteter som av tradition domineras av killar, utan att syftet kan vara att låta tjejer få utrymme över huvud taget. Precis som Bengtsson beskriver kan dock dessa försök vara överksamma, eller till och med skadliga, om en bakomliggande analys saknas. Detta kan anses vara vad som hänt på Flamman, varför ett mer jämställt klimat inte uppnåtts under den tid som tjejverksamheten pågick.

Projektet på Hemgården, fritidsgården Flamman och aktivitetsytan Rosens Röda matta har gemensamt att de alla haft ambitionen att öka jämställdheten på platser som traditionellt dominerats av killar och män. Tyvärr har inget av dessa försök visat sig vara ett bra sätt att snabbt råda bot på skevheten i den rådande könsfördelningen, varför projektet lags ner, och situationen återgått till att pågå som förut. Metoden som Flamman använt, att låta tjejerna få egentid på fritidsgården, där de får ägna sig åt aktiviteter som traditionellt förknippas med tjejers intressen, verkar kompensatorisk och riskerar att cementera stereotypa uppfattningar om vad tjejer respektive killar vill, och kan göra på sin fritid. Planerarna bakom Rosens röda matta hade förhoppningen att inkluderingen av tjejer i själva

utformningen av platsen skulle leda till att gruppen även efter färdigställandet skulle besöka den. Istället verkar även denna offentliga yta ha tagits i anspråk av killarna i området. Stapelbäddsparken i Västra hamnen i Malmö planerades istället av och för gruppen skejtare, vilket också lett till att det är skejtare som besöker platsen. Skillnaden mellan dessa platser kan anses vara att den första saknar rätt sammansättning av komponenter, nämligen ett aktivitetsutbud som lockar den önskade brukargruppen samt en tradition hos densamma att vara fysiskt aktiv i offentliga miljöer.

4. Teori

I detta avsnitt följer inledningsvis en redogörelse för den feministiska geografins förklaring av hur klassisk kvantitativ geografi, och planering utifrån mannen som norm, skapat den könsmaktsordning och de exkluderande strukturer som genomsyrar vårt samhälle idag. Här presenteras även idén om separatism, och de argument som anhängare av denna metod använder för att förespråka den. Studier i hur tjej- och kvinnoseparatism kan användas för att skapa jämställda offentliga miljöer idag är begränsade, varför en del av de källor som används utgörs av personliga åsikter som uttryckts i privata mediekanaler. Dessa fyller dock en viktig funktion i att beskriva hur den enskilda individen upplever att separatism gynnar henne, vilket är helt i linje med studiens kvalitativa, feministiska ansats. Vidare presenteras sociologen Pierre Bourdieus teori om habitus och fält, därefter följer en redogörelse av teorin om tidsgeografi, domäner och projekt, som formulerats av kulturgeografen Torsten Hägerstrand. Kapitlet syftar till att tydliggöra de teorier och begrepp som utgör ramarna för detta arbete. Dessa bygger på sociologiska och kulturgeografiska teorier om maktstrukturer i såväl sociala relationer som i tid och rum. I denna del redovisas även de kopplingar mellan bakgrundsinformationen och de teorier som sedan ligger till grund för uppsatsens hypotes. Denna bygger på mina egna tolkningar och slutsatser vilka varit nödvändiga för att skapa de verktyg som används i analysdelen.

4.1 Könsblind planering och manlig tradition

Platser så som fritidsgårdar och offentliga aktivitetsytor, har av tradition varit vikta för killar och män. Själva syftet med fritidsgårdar, eller hemgårdar som de från början kallades, var just att skapa platser där stadens stökiga unga pojkar kunde vistas under uppsikt och i ordnade miljöer (Bengtsson, 2010:11). Den besöksstatistik som går att hämta från dessa platser idag vittnar om att traditionerna sitter i väggarna. I boken *Svensk kulturgeografi och feminism* (2002:13-14, 131, 133) beskriver Susanne Johansson att den fysiska planeringen i Sverige på 60-talet genomgick en kvantifiering vilken kom att leda till att planerare och geografer ansåg kön vara en icke-fråga och fysisk planering sågs som "könlös". Utformningen av det urbana rummet kom att handla om organisering kring produktion, vilket hade effekten att det offentliga rummet skapades utifrån en tradition av förvärvsarbetande män och hemmavarande kvinnor. Detta ledde sedermera till synen på männen som hemmahörande i det offentliga rummet medan kvinnors naturliga plats ansågs vara i det privata hemmet. I samma bok förklarar Johansson och Irene Molina (2002:143, 145) hur genus, alltså våra socialt konstruerade kön, skapas i de rum vi rör oss i och därför har en direkt koppling till dessa platsers historia och de samhälleliga strukturer som varit danande för dem. Johansson och Molina beskriver ett samhälle som skapar en passiv kvinnoroll, där de krav som tvingar kvinnor att se ut och bete sig på ett visst sätt leder till att de drar sig undan det offentliga och undviker miljöer där de riskerar att bli granskade.

Att kvinnor och tjejer tar mindre tid och rum i anspråk i offentliga miljöer har, som sagts tidigare, observerats av bland annat Gatukontoret Malmö stad. I *Program för aktiva mötesplatser* (2015:9) framkommer att de fyra aktivitetsytor som kommit till i staden sedan 2007 till 80-100% besöks av unga killar med vana att utöva fysisk aktivitet. Artikeln *Er der ogso plads til piger i det aktive byrum?* i tidningen *Arkitektur N.* (2013:50-51) tar upp liknande observationer som gjorts i Köpenhamn. Även där är det unga killar som tar störst plats på de offentliga platser som skapats för att främja fysisk aktivitet. Författare och intervjuade i artikeln påpekar såväl fysiska som sociala strukturer som orsak till den sneda könsfördelningen hos besökare. Jane Jacobs teori om *street ballet*, att det offentliga rummet är en scen för människor att visa upp sig och skapa sin identitet på, tas upp som förklaring till det faktum att tjejer och kvinnor inte rör sig utomhus lika obehindrat som killar och män. Denna performativa handling beskrivs som normerande, och att det beteende som förväntas av en individ blir självuppfyllande i och med den upprepning av detta som ständigt sker inför andra människor i staden. Detta bidrar alltså till att det aldrig skapas någon tradition hos tjejer och kvinnor att utnyttja offentliga platser för fysisk aktivitet. Artikeln tar också upp efterhärming som en viktig del i människors rörelsemönster i det offentliga rummet, och att bristen på tjejer som är aktiva i det urbana rummet gör att tjejer saknar förebilder att inspireras av.

4.2 Separatism som könskvotering i offentlig miljö

Den feministiska rörelsen har genom historien påtalat och kritiserat de strukturer som skapar den systematiska underordningen av kvinnor, och de diskussioner som förts har ofta handlat om huruvida mer progressiva metoder måste tas till för att öka tempot i utvecklingen mot ett jämställt samhälle. Inkvotering av kvinnor till höga positioner i näringslivet får ofta agera exempel på hur exkluderande strukturer kan hävas på "konstgjord" väg. 2005 lade exempelvis Vänsterpartiet en motion i riksdagen med förslag om att införa kvotering och kräva minst 40/60-fördelning i Svenska bolagsstyrelser (Sveriges Riksdag, 2005). Samma metod skulle kunna appliceras på offentliga aktivitetsytor. Detta mot bakgrund av den "könlösa" planering som bedrevs i Sverige under 60- och 70-talet och som bidragit till en fysisk miljö som skapats för förvärvsarbetsmän med hemmafruar, samt den starka och långtgående tradition gruppen killar har att ta för sig av det urbana rummet. I ett postmodernt samhälle där könsbaserad arbets- och funktionsindelning inte längre anses nödvändig och självklar kan det vara tid för kraftfulla försök att riva ner förtryckande strukturer (Johansson, 2002:131).

I poddradioprogrammet *Systemskapsodden* (2015) diskuterar upphovsmakarna kvinnoseparatism och varför det kan vara en metod för feministisk kamp. De beskriver separatism som ett sätt för diskriminerade grupper att skapa trygga rum där individens egna erfarenheter kan delas och få tolkningsföreträde. De menar att organisering tillsammans med andra som upplevt samma förtryck skapar en känsla av att vara med om något större, att skapa förändring. Även den feministiska bloggaren Fanny Åström (2014) förespråkar

separatism som ett sätt att bryta ner patriarkala strukturer. Åström menar att kvinnoseparatistisk verksamhet ofta kritiserats slentrianmässigt, utan förståelse för vad som ligger bakom behovet av separatistiska rum. Hon lyfter det faktum att en jämlik och jämställd framtid, utan förtryckande patriarkala strukturer, inte kommer att skapa sig själv bara för att den får ett erkännande:

Det går inte att bara önska en verklighet och sedan leva som om det var så, vi måste hitta strategier för att komma dit som är kopplade till den verklighet vi befinner oss i. Idag är en av dessa strategier separatism, och det beror på att den förtryckande gruppen tenderar att sätta agendan annars. (Åström, 2014)

Denna tanke bekräftas även av Pierre Bourdieu, som i *Den manliga dominansen* (1999:54) menar att själva synliggörandet av de strukturer som skapar och återskapar vissa gruppers förtryck av andra, i sig aldrig kommer att leda till någon förändring.

De argument som förespråkar separatistisk verksamhet och kvotering i syfte att öka jämställdheten på andra platser i samhället skulle även kunna användas i samband med försök att skapa en jämnare könsfördelning på platser för spontan fysisk aktivitet. Att de rent formella hinder som tidigare utestängt kvinnor från offentliga platser nu rivits ner leder inte automatiskt till att gruppen känner ett större ägandeskap till dessa platser, vilket Bourdieu som sagt påpekar. Etnologen Agnes Börjeson har i *Flickorna och Frigörelsen* (1998:108) studerat ett antal tjejseparatistiska projekt och funnit att arrangörerna ofta drevs av tron på att stärkande verksamhet ihop med andra tjejer skulle leda till ett större självförtroende även i sammanhang öppna för alla. För att nå ett demokratiskt, jämlikt och jämställt samhälle, där alla individer upplever samma möjlighet till självuppfyllelse, krävs metoder för att starta och driva den process som ska leda fram till det samhället.

4.3 Kapital att ta plats i det offentliga rummet

Bourdieu har utformat teorin om *habitus* och *fält* vilken bygger på idén om att varje mänsklig individ bär på erfarenheter, eller "internaliserade strukturer" vilka skapar ett så kallat habitus, alltså en personlig manual för individens agerande i rummet. Detta habitus kan kallas ett förkroppsligande av sociala strukturer i samhället, och skapas genom att en individ intar en viss position i den sociala världen under en längre period. En individs habitus används för att förstå strukturella spelregler som utövar mer eller mindre makt över de aktörer som befinner sig inom dessa. Beroende på vilket habitus en individ har, fungerar dessa strukturer som mer eller mindre begränsande (Ritzer, 2009:188, 435).

Sociala arenor och nätverk utgörs av vad Bourdieu kallar för fält. Dessa fungerar som spelplaner på vilka aktörer konkurrerar om olika positioner. För att inta och behålla en position på ett specifikt fält krävs rätt sorts *kapital*. Detta kapital kan vara av antingen ekonomiskt, socialt, kulturellt eller symboliskt. På fältet pågår mellan aktörerna en ständig kamp om att förbättra sin respektive position. Detta sker antingen genom att aktören skaffar sig mer kapital, eller genom att denna skapar principer som gynnar den egna positionen på fältet. Detta kan ske såväl kollektivt som individuellt (ibid, 2009:188, 437).

Bourdieu's teori blir intressant att applicera på de sociala mönster som observerats på offentliga aktivitetsytor. Med tanke på den historia av både fysisk och social exkludering av kvinnor och tjejer på offentliga platser finns det anledning att fråga sig huruvida det faller sig så att personer med ett kvinnligt habitus automatiskt tilldelas ett mer begränsat kapital att tillskansa sig en position på det fält som utgörs av aktörer på dessa platser. Även Bourdieu har gjort iakttagelsen att kvinnor genom historien tilldelats en missgynnande och underordnad ställning i det sociala livet. I boken *Den manliga dominansen* (1999:53, 71) applicerar han detta på teorin om habitus och fält. Bland annat erkänns den tradition som genom tiderna utestängt kvinnor från det offentliga rummet, och att svårigheter att erövra detta kvarstår även efter ett rent formellt öppnande av dessa platser för kvinnor. Det tillkännages också att pojkar i mycket högre utsträckning uppfostras att ta plats i det offentliga än vad flickor gör. Detta landar i ett konstaterande att kvinnor, oavsett innehavet habitus och placering på ett fält, i stort sett alltid har sämre förutsättningar än män på samma arena.

Genom att applicera Bourdieus teori på unga tjejers frånvaro i det offentliga rummet skapas en bild av vad som saknas för att jämställdheten på dessa ytor ska kunna öka. Att det offentliga rummet genom tiderna varit en plats för personer med manligt kön kan antas ha lett till att personer med ett manligt habitus har en självklart starkare position på de fält som utgörs av sådana platser. För att få tillträde till ett fält krävs, som nämns ovan, rätt sorts ekonomiska, sociala, kulturella och symboliska kapital. I fråga om gruppen unga tjejer kan avsaknaden av tillräckligt av framför allt de tre sistnämnda vara en förklaring till gruppens svaga position på offentliga aktivitetsytor. Bristen på förebilder och vänner på fältet, samt färdighet i den ämnade aktiviteten, kan stå för avsaknaden av socialt kapital. Att offentliga platser har en lång tradition av att domineras av killar och män, medan tjejer och kvinnor genom tiderna hållit sig inom hemmets fyra väggar, kan förklara bristen på kulturellt kapital. Symboliskt kapital kan vara exempelvis klädstil, gemensamma erfarenheter och intresse som förknippas med aktiviteten och platsen (Ritzer, 2008:437).

4.4 Projektet unga tjejer i en manlig domän

En annan person som studerat rummet utifrån ett maktperspektiv är geografen Torsten Hägerstrand. Han utvecklade under sin akademiska karriär teorin om tidsgeografi och domäner. I artikeln *The domain of human geography* (Hägerstrand, 1973:77-81, 84-86) riktar Hägerstrand kritik mot att geografin dittills varit bristfällig i och med sin benägenhet att bli tvådimensionell. Hägerstrand förespråkar istället ett fyrdimensionellt perspektiv, där maktrelationerna avgörs av *tid, rum, individer* och *verktyg*. Genom att organisera och gruppera dessa fyra *komponenter*, där tid ses som tidsåtgång snarare än tidpunkt, och rum som rumsligt utrymme snarare än lokalisering, skapas kluster, eller buntar, vilka vart och ett utgör ett steg mot ett förutbestämt mål. Denna helhet kan sedan kallas för *projekt*, och det är mellan olika projekt som hierarkier skapas. Varje projekt kommer nämligen att kämpa för att tillskansa sig tidsrumsligt utrymme. Detta görs antingen genom att

konkurrera ut andra projekt, eller genom att vara så pass flexibel att det går att anpassa sig efter de luckor som uppstår mellan andra projekt. Hägerstrand benämner dessa utrymmen som *celler*. Ett projekt med relativt svaga komponenter måste vänta på en ledig cell, eller konkurrera ut ett projekt med ännu svagare komponenter. Att ett projekt tränger sig före ett annat genererar dock alltid konsekvenser för andra projekt. Slutligen regleras olika aktörers tillgång till olika tids- och rumsutrymmen genom upprättandet av *domäner*. Dessa kan skapas av såväl lagar som kulturer, och bestämmer vilka som har tillträde till specifika platser vid specifika tillfällen.

Ett viktigt begrepp inom tidsgeografin är *restriktioner* vilka kategoriseras som kapacitetskopplings- och styrningsrestriktioner. Den första behandlar kapaciteten rörande människans rent biologiska behov så som mat och sömn, men även kapaciteten hos de redskap som en person eller grupp förfogar över. Kopplingsrestriktioner berör istället samordningen av individer och de redskap dessa behöver för att organisera ett projekt. Den tredje restriktionen är mer maktorienterad. Styrningsrestriktioner kan exempelvis vara kontroll över en individs tidsanvändning, men även att ett visst rum kontrolleras på ett sätt som utesluter vissa grupper och individer (Hägerstrand, 1970:146, 149, 153).

Även denna teori kan bidra till att förklara maktrelationen mellan grupperna tjejer och killar på offentliga aktivitetsytor. Till att börja med kan dessa ytor ses som utgjorda av manligt kodade domäner vilka, även om de rent formellt är öppna för alla, regleras av en djupt rotad kultur som stänger ute tjejer från dessa platser. För att upphäva detta måste villkoren för själva domänen, alltså den kultur som präglar den, förändras. Genom att se på grupperna killar och tjejer på offentliga aktivitetsytor som två olika projekt skapas en bild av hur dessa projekt konkurrerar med varandra. Uppenbarligen består det kluster av tid, rum, individer och verktyg som utgörs av gruppen killar av starkare komponenter än det som utgörs av gruppen tjejer på dessa givna platser. Förslagsvis kan individerna vara starkare i fråga om vana att ta plats i dessa utrymmen, och om de verktyg som behövs exempelvis består av färdighet i aktiviteten som ämnas utövas är även dessa troligen starkare hos gruppen killar då dessa har fostrats till att uppskatta och utöva dem. I den maktkonflikt som uppstår har därför gruppen killar kraft att konkurrera ut gruppen tjejer från de celler av tid och rum som finns att tillgå på aktivitetsytor. Den chans som tjejerna har att ta dessa domäner i anspråk är alltså att antingen vänta på en ledig cell, konkurrera ut ett projekt som är ännu svagare, eller få en cell tilldelad på "konstgjord" väg.

I fråga om restriktioner kan flera återfinnas hos gruppen unga tjejer och deras förmåga att ta offentliga aktivitetsytor i anspråk. Bristande vana, kunskap, och självförtroende kan tänkas utgöra sådana. Det kan också vara så att tjejer genom sin uppfostran blir mer kroppsmedvetna, och mindre benägna att utsätta sig för risker eller obekväma situationer. Kopplingsrestriktioner, vilka berör samordningen av de redskap och individer som krävs för att ett projekt ska kunna äga rum, går att identifiera som bristen på sociala relationer till andra unga tjejer som utövar fysisk aktivitet på offentliga platser. Det skulle även kunna

röra sig om svårigheten i att sprida information om platser och evenemang som arrangeras. Styrningsrestriktionen kan vara att killar och män, medvetet såväl som omedvetet, intar en dominerande ställning på dessa platser, varför dessa otillgängliggörs för tjejer och kvinnor.

5. Metod och material

I detta avsnitt presenteras de forskningsmetoder och det material som uppsatsarbetet bygger på. För att redogöra för, samt motivera tillvägagångssättet så utförligt som möjligt inkluderas en del vetenskapsteoretisk bakgrund, samt en reflektion över rollen som forskare i relation till såväl metod som material och frågeställning. Vidare finns en beskrivning av hur arbetet gått till rent praktiskt, samt vilka empiriska data som samlats in under uppsatsarbetets gång.

5.1 Kvalitativ metod med feministiska, politiska ambitioner

Uppsatsen bygger på en kvalitativ, etnografisk forskningsansats med normativ ambition. Bakgrunden till detta metodval är den kvalitativa metodens strävan efter att förstå hur kunskap skapas av hur enskilda subjekt upplever verkligheten utifrån sina egna erfarenheter. Geograferna Melanie Limb och Claire Dwyer, beskriver i boken *Qualitative methodologies for geographers* (2001:3) kvalitativ metod som en motreaktion mot 60- och 70-talets kvantitativt, positivistiskt orienterade geografi, där strävan efter objektivitet och absoluta sanningar varit vägledande. Kvalitativt orienterade geografer försöker istället kartlägga hur psykologiska, emotionella och existentiella upplevelser bygger kunskap som skiljer sig från den som lagts fram av kvantitativt orienterade geografer. Argumentet för detta var, och är, att mänsklig geografi måste bygga på mänskliga upplevelser.

Kvalitativ metod passar väl för studier av könsmaktsordning i det offentliga rummet. Den fysiska planering som ansågs vara "könsneutral" kan snarare sägas vara blind för de strukturer som skapades i och med synen på binära kön och den arbetsdelning som sågs som självklar mänsklig natur (Schough, 2002:13-14. Johansson, 2002:131, 133). Mot bakgrund av detta är det föga förvånande att kvalitativ metod ofta används av forskare med feministiska ambitioner och politisk agenda. Att gå på djupet för att förstå hur enskilda individer eller små grupper i samhället upplever sina villkor i den sociala världen är ett sätt att lyfta perspektivet hos personer vars erfarenheter försvinner i forskning som bygger på stora mängder data (Limb & Dwyer, 2001:4-7).

Just möjligheten att använda politiska inslag i kvalitativ forskning har spelat stor roll i valet av metod. Susan Smith (2001: 25-27) ifrågasätter synen på forskning som oförenlig med politiska ambitioner. Hon kritiserar föreställningen om att den egna politiska övertygelsen ska minimeras i forskningens process och slutprodukt för att denna inte ska förlora sin legitimitet. Smith menar tvärt om, att kvalitativ forskning är ett utmärkt sätt att föra fram marginaliserade individers upplevelser:

We are, then, adopting a strategy that aims to place non-dominant, neglected, knowledges at the heart of the research agenda. (Smith, 2001:25)

Hon poängterar meningslösheten i att studera diskriminerade grupper i samhället, något som kvalitativ metod ofta förknippas med, om syftet med detta inte tillåts vara politiskt. Denna åsikt bärs även fram av Andrew Sayer i boken *Realism and Social Science*

(2000:159). Sayer vill mena att samhällsvetenskap förlorar sin poäng om det inte tillåts komma med någon form av förslag på samhällelig förbättring.

Denna beskrivning av kvalitativ metod är väl lämpad för denna studie av gruppen unga tjejer och deras upplevelser av att ta plats, eller snarare inte ta plats i det offentliga rummet. Den "könsneutrala" planering som kopplas samman med den kvantitativa trenden på 60- och 70-talet står i många fall bakom den fysiska bebyggelse i vilken vi idag spenderar våra liv. I och med att feministisk och kvalitativ metod vunnit mark har flera forskare kommit att göra studier som synliggör kvinnors vardagliga villkor och upplevelser. Ett exempel är kulturgeografen Tora Friberg som med hjälp av tidsgeografi kunnat visa hur kvinnors livsmönster förbises och försvåras i rådande fysisk planering (Friberg, 1990).

5.2 Bortom könsens natur

Själva grunden för denna undersökning bygger således på en kvalitativ, feministisk metod med politiska, normativa ambitioner. I viss utsträckning kommer även postmodern feminism vägas in för att problematisera den klassiska feministiska forskningens syn på de binära könen och deras natur. I enlighet med CEMR-deklarationen, som inleder teoriavsnittet, syftar uppsatsen till att ifrågasätta stereotypa föreställningar om skillnader mellan de binära könen. Författarna bakom boken *Feminist methodology* (Ramazanoglu & Holland, 2002:84-86) redogör för den postmodernistiska feminismens sätt att ifrågasätta den klassiska feminismens benägenhet att manifesteras kvinnors erfarenheter som sanningar om kvinnor. Postmodernerna feminister nöjer sig inte med att ifrågasätta och kritisera patriarkala, västerländska idéer om sanningar, utan går steget längre genom att helt dekonstruera dessa i syfte att blottlägga faktorer som tas för givet inom desamma. Detta leder dock till en konflikt med den binärt könsuppdelade statistik vilken i någon mening utgör själva grunden för denna undersökning. Att använda denna kategorisering är dock ett nödvändigt verktyg för att visa hur nuvarande könsuppdelning, och de förväntningar som följer på detta, skapar förtryckande strukturer i samhället. Undersökningen landar därför i ett gränsland mellan klassisk och postmodern feminism, där de ojämlikheter som bevisas av den förra används som verktyg för den senare att visa på vikten av att ifrågasätta dem.

Ett sätt att hantera konflikten mellan binär statistik, och kritiserandet av hur grupperna tjejer och killar tillskrivs essentiella egenskaper, är att erkänna att det finns vissa egenskaper som existerar även utanför den verklighet som skapas i våra medvetanden, men som för den skull inte är avgörande för innehavarens karaktär. Synsättet beskrivs av Sayer i artikeln *Feminisms, Critical Realism and Economics* (2004:1-2), och poängen som görs är att för att kunna falsifiera otillfredsställande åsikter om hur något bör vara beskaffat, måste det finnas sanningar bortom subjektets egna upplevelser. I detta fall skulle medfött könsorgan kunna vara en sådan egenskap. Detta behöver således inte betyda att en person av ett visst kön lever upp till de socialt konstruerade förväntningar som tillskrivs detta kön. Genom att erkänna att de allra flesta barn vid födseln delas upp i två kategorier baserat på medfött könsorgan, men därefter falsifiera föreställningen om att denna medfödda egenskap

resulterar i specifika preferenser och beteenden hos individen, kan användandet av binärt könsuppdelad statistik i kombination med postmoderna synsätt motiveras i denna studie.

Det främsta motivet för att beakta postmoderna synsätt i undersökningen bygger således på hypotesen att tjejer och killar inte nödvändigtvis tycker om att göra olika typer av aktiviteter, utan att det är själva bristen på tradition att aktivera sig utomhus som ligger till grund för tjejers frånvaro. Malmö stads arbete med att planera Rosens röda matta bygger mycket på den klassiska feminismens tro på att kvinnors erfarenheter säger sanningen om kvinnor. Detta synsätt ställer inte frågan huruvida kvinnor inom det patriarkala systemet äger sin egen agenda, eller om det är patriarkala föreställningar om hur kvinnor *bör* vara, som producerar den verklighetsbild som planeringsgruppen bakom Rosens röda matta förde fram. B.M. Hermansen som skrivit artikeln om tjejers villkor på offentliga platser i Köpenhamn (Arkitektur N., 2013:49) sätter fingret på problemet genom att fråga sig om det kanske är så att tjejer vill motionera i det offentliga rummet, men att omvärlden kommunicerar till dem att de inte vill eller får göra det, varför de själva till sist påstår att de inte vill. Arbetet med denna uppsats ämnar bryta denna onda cirkel och överge idén om att det finns biologiska förklaringar till varför könsfördelningen ser ut som den gör i nutida offentliga miljöer.

Genom denna metod kan således den binära könsuppdelningen, och de egenskaper som tillskrivs bärare av respektive kön, ifrågasättas samtidigt som resultatet av detta kan användas som argument för hur en ny ordning kan skapa ett bättre samhälle. Precis som Smith (2001:25-27) ser jag ingen poäng i att lyfta fram perspektiven hos en marginaliserad grupp om inte syftet vore att förbättra situationen för den studerade gruppen. Mot bakgrund av att SKL rekommenderar samtliga Svenska kommuner att arbeta i enlighet med CEMR-deklarationen om jämställdhet mellan män och kvinnor, blir dessutom detta arbete rent nödvändigt för att nå ett demokratiskt och icke-diskriminerade samhälle. Uppsatsen är således av normativ art. I *Metodpraktikan* (Esaiasson et.al, 2007:44) beskrivs detta som följande: "En studie blir normativ först i och med att författaren bygger upp en egen argumentation för hur ett samhällsfenomen bör vara utformat." Då syftet med denna undersökning är att samla argument för, samt förslag på metoder för att öka jämställdheten på offentliga aktivitetsytor, blir uppsatsen normativ.

5.3 Etnografi som forskningsmetod

I *Qualitative methodologies for geographers* (Limb & Dwyer, 2001:4) beskrivs två grenar av kvalitativ forskning för geografer. Den första har en mer hermeneutisk riktning och fokuserar på studier av historisk natur. Den andra antar istället en etnografisk inriktning och bygger på sociala studier, grundad teori och djupare analyser av processer i relationen mellan individer och grupper. I denna uppsats antas en etnografisk forskningsmetod då syftet är att studera hur en grupp sociala dynamik, och relation till en annan grupp, påverkar hur dessa individer agerar i sin sociala kontext.

I *Forskningshandboken* (Denscombe, 2008:91-93) beskrivs etnografisk metod som en studie av människor och kulturer i sina vardagliga situationer. Den forskare som ägnar sig åt etnografiska studier ämnar fördjupa sig i en viss grups upplevelser av verkligheten. Forskaren vill således genom sina studier skapa en holistisk bild av hur sociala, psykologiska och kulturella aspekter påverkar gruppen och dess förhållande till omgivningen. Denna beskrivning av etnografins ambitioner passar väl in på den typ av forskning som bedrivits i arbetet med denna uppsats. För att kunna besvara frågeställningen behövs djupgående förståelse för hur separatistiska miljöer påverkar kulturen och gruppodynamiken hos de individer som deltar, varför kvalitativ, etnografisk forskning är ett väl motiverat metodval.

En forskare som väljer att göra en etnografisk studie måste vara väl medveten om sin egen roll och hur den egna personen påverkar de individer och den kultur som studeras. I *Forskningshandboken* (Denscombe, 2008:100) beskrivs en etnografisk studie som oundvikligen partisk, och att forskaren nogsamt måste reflektera över sin egen position och effekt på den kultur som ska kartläggas. Även Limb och Dwyer (2001:4, 8) betonar vikten av noga reflektion över rollen som forskare och den eventuella maktordning som råder mellan observerad och observatör. I arbetet med denna uppsats har jag av den anledningen ständigt reflekterat över min egen position i relation till de fenomen som studerats. Strävan har varit att finna balans mellan viljan att skapa distans till vad som studerats, och min egen position som medlem, eller i varje fall tidigare eller stundtals medlem, i den studerade gruppen. Att förhålla sig sunt kritisk och frågande till separatism har varit viktigt för att skapa legitimitet. Samtidigt har just de känslor och upplevelser som detta genererar hos deltagarna varit huvudfokus för studien, varför mina egna känslor och upplevelser fått ta plats under studiens gång.

5.4 Intervju, deltagande och observation

Den empiriska delen av uppsatsen består av tre huvudsakliga komponenter. Dessa är intervju, fokusgrupp och observation. Anne Ryen (2004:7,44, 99-100) beskriver intervju som det vanligaste sättet att insamla kvalitativa data, och att feministisk forskning traditionellt kopplats till kvalitativ intervju, vilket fungerar som argument för detta val. I undersökning har två enskilda intervjuer genomförts. Ryen (2004:77) poängterar att urvalet av undersökspersoner till en kvalitativ studie varken kan, eller bör sträva efter att reflektera verklighetens befolkningssammansättning. Syftet med den kvalitativa metoden är att studera enskilda fenomen på djupet, varför ett slumpmässigt eller systematiskt urval inte lämpar sig. En av personerna som intervjuats arbetar som landskapsarkitekt, men har även genuskompetens. Valet av denna intervjuperson beror på att hennes kompetens varit relevant för studien. Detta då hennes eget arbete till stor del bygger på samma frågeställning som denna uppsats, om än utan att nämna separatism som metod för att skapa jämlikhet i det offentliga rummet. Att pröva uppsatsens hypotes på någon som arbetar med gestaltning och samhällsplanering har också varit viktigt för förankring i det praktiska

arbete som ett användbart resultat kan komma att mynna ut i. Den andra intervjupersonen är ledaren för tjejskejtgruppen Tösabidarna, och alltså en person som har erfarenhet av att arbeta med just det som min forskningshypotes uttrycker som medel för att främja tjejs tillträde till platser för spontan fysisk aktivitet. Detta talar i mångt och mycket för sig självt i fråga om att motivera valet av denna intervjuperson.

Ryen (2007:44-46) förespråkar en flexibel snarare än fast struktur för intervjuer som genomförs inom kvalitativ, etnografisk forskning. Hon ger flera anledningar till att hålla klimatet öppet för intervjupersonens egna reflektioner om ämnet som intervjun behandlar. Om syftet hade varit att jämföra specifika förekomster i intervjuerna hade en strikt guide kunnat motiveras. Då syftet med de två enskilda intervjuer som genomförts i denna studie varit att ta del av just dessa två personers egna åsikter och tankar kring tjejs separativ verksamhet, har förberedelserna endast bestått i att skriva ner ett fåtal viktiga punkter som intervjuerna syftat till att behandla. Dessa guider finns bifogade som bilagor. Om mer tid och resurser funnits hade studien gärna kunnat inkludera människor med annorlunda erfarenheter och åsikter. Det prioriterade blev dock att intervjua personer som identifierar sig som kvinnor, och som på något sätt har erfarenhet av det fenomen jag studerat.

I arbetet med undersökningen genomfördes även ett samtal med en fokusgrupp sammansatt av personer med erfarenhet av att arbeta med tjej- och kvinnoseparativ verksamhet. De personer som ingått i gruppen har inte specifikt arbetat med den typ av aktivitet som är huvudämnet för denna studie. Syftet med fokusgruppen har istället varit att få kännedom om separatism som fenomen, och hur personer som praktiserar detta reflekterar kring dess nytta. Samtalet med dessa personer ger också en autentisk återgivning av upplevda separativ miljöer. Tracey Bedford och Jacqueline Burgess (2001:121,123, 125) förespråkar gruppsamtal som ett effektivt sätt att få ta del av människors olika kunskaper, erfarenheter och fördomar. De beskriver fokusgruppsamtalet som mer dynamiskt än det som förs under en enskild intervju, och att intressanta reflektioner kan komma av att deltagarna tvingas argumentera, och inte bara redogöra för sin ståndpunkt.

Även gällande fokusgruppen har tidsutrymmet varit begränsande, varför det endast är en grupp som träffats vid ett tillfälle. Vid ett mer omfattande forskningsarbete hade fler grupper med olika erfarenheter varit önskvärt. Exempelvis hade en grupp med negativ inställning till separatism kunnat ge intressanta perspektiv, och utmanat många av de föreställningar och åsikter som kommit upp under arbetet med denna studie. Gruppsamtalet utgör dock en viktig komponent i syfte att förstå hur separativ verksamhet påverkar de som deltar, samt hur de som arbetat med detta ser på vikten av att skapa separativ rum.

En annan tung komponent i det empiriska arbetet är den deltagande observation som genomfördes under en tjejs separativ skejtsession på Bryggeriet Skatepark i Malmö. I *Deltagande observation* beskriver Katarine Fangen (2005:22-24) att även denna forskningsmetod genomgick en slags postmodernistisk revolution under den senare delen av 1900-talet och har förknippats med forskningsinriktningar som etnografi, konstruktivism

och kritisk feminism. Konstruktivistisk feminism har ofta syftat till att undersöka vardagliga och kroppsliga erfarenheter. Vid redovisning av material är såväl de studerade grupperna som forskarens egna erfarenheter av observationen viktiga att redogöra för. Fangen parar även ihop feministiska observationsstudier med forskning om hur kulturella traditioner och symboliska värden produceras och reproduceras i exempelvis subkulturella sammanhang. Dessa beskrivningar stämmer väl in på den studie som genomförts i arbetet med denna uppsats.

Vid observationsstudien fanns inte avsikten att hemlighålla rollen som forskare. Detta på grund av insikten om att stämningen skulle bli mindre avslappnad om jag på något sätt skulle behöva dölja min agenda. Deltagandet genomfördes relativt förutsättningslöst under tjejskejten och under tiden fördes samtal med de tjejer som rörde sig i parken under kvällen. Efter intervjun med ledaren för tjejskejten, som genomfördes i samband med observationen, skapades ett tillfälle att göra en spontan intervju med en annan tjej som kommit tidigare till tjejskejtsessionen. Denna intervju utgör en viktig del i det empiriska materialet, och redovisas som en personlig kommunikation i källhänvisningen. Informanter som intervjuades under observationen kommer inte att nämnas vid namn utan redovisas i en sammanfattande tolkning av de samtal som fördes under kvällens gång. Detta både på grund av viljan att värna om deras anonymitet, men även på grund av att endast en observation genomförts, varför helhetsbilden känns viktigare än enskilda personers uttalanden.

Att förhålla sig till det material som samlats in genom deltagandet på tjejskejtsessionen har inte varit helt lätt. Jag kan inte förneka att det var en av de roligaste kvällarna jag upplevt på länge. Ambitionen har dock varit att försöka hålla en distans till min egen eufori, samt det faktum att jag ofta rör mig i sociala kontexter som säger åt mig att jag ska tycka att tjejskejt är en idel god idé. Samtidigt har, som sagts tidigare, bejakandet av just de känslor som upplevelsen genererade använts i provandet av studiens hypotes. Detta dels då jag kan sägas falla inom målgruppen för min studie, men även för att inte riskera att förminska det faktum att jag kände en genuin lycka och gemenskap under kvällen på Bryggeriet.

Materialinsamlingen har även innefattat mailkorrespondens med två personer med erfarenhet av arbete med separatistisk verksamhet. Detta är dels en uppföljning av fritidsgården Flammans arbete med tjejkvällar, vilket i huvudsak presenteras i inledningen, samt dels en kortare mailintervju med en utvecklingsansvarig på musiklägerverksamheten Popkollo. Ryen (2007:197, 199) beskriver mailintervju som ett tidseffektivt sätt att samla in information, där geografiska avstånd dessutom inte behöver utgöra ett problem. En mailintervju väntar dessutom på att intervjupersonen får tid att besvara frågorna. Ryen varnar dock för att denna intervjumetod innebär ett relativt risktagande, då forskaren aldrig kan vara helt säker på faktorer så som att respondenten verkligen är vem denna utger sig för att vara, att dennas personliga säkerhet tillgodoses, eller att den skriftliga förmågan är tillräckligt god. Jag anser mina intervjukällor vara tillförlitliga då den första svarande

kontaktades via en tidigare kontaktperson som jag personligen träffat på Flamman vid ett tidigare tillfälle. Den andra personen kontaktades via en offentlig mailadress som hittades på Popkollos hemsida. Båda personerna har gett sitt medgivande till att redovisas med sina verksamheters namn och sina respektive yrkestitlar. Frågorna har även varit av sådan karaktär att personernas integritet inte riskerar att kränkas. Frågeformulären finns bifogade som bilagor.

5.5 Teorin i relation till empirin

Då uppsatsen bygger på en teoristödd hypotes som undersöks med hjälp av empiriskt material kan denna kallas för teoriprovande. En sådan studie beskrivs i *Metodpraktikan* (Esaiasson, 2007:42) som en av tre så kallade förklarande studier. Analysarbetet har således gått till så att jag, med hjälp av teori och bakgrundsmaterial, formulerat en hypotes. Denna föreslår att gruppen unga tjejer saknar kapital och tillräckligt starka komponenter att ta det offentliga rummet i anspråk, och att separatistisk verksamhet kan vara en metod för att stärka gruppens position. Detta antagande sätts sedan på prov genom de åsikter om, reflektioner kring, och observationer av separatistisk verksamhet som utgör studiens empiriska material.

Forskningshandboken (Denscombe, 2008:367) listar ett antal principer för analys av kvalitativa data. Bland annat krävs en förankring i verkligheten, vilket betyder att undersökningen är så kallat grundad. En annan viktig aspekt är att kvalitativa data kräver en tolkning. Den information som samlas in kan och ska inte tala för sig själv, utan det är upp till forskaren att i och med sin bearbetning utläsa mer ur materialet än vad som faktiskt syns och hörs. Analysarbetet i denna studie uppfyller båda dessa kriterier. Det empiriska materialet är mycket väl förankrat i verkligheten då detta till stor del består av personliga samtal med informanter, samt deltagande i separatistisk aktivitet. Det andra kriteriet uppfylls i och med att teorin och hypotesen prövas gentemot det material som samlats in. Att söka efter indikatorer på att de resurser som Hägerstrand och Bourdieu bygger sina teorier på går att skapa genom separatistisk verksamhet kräver en djupare tolkning av den information som samlats. De åsikter och reflektioner som framkommit genom materialinsamlingen har därför noggrant bearbetats i syfte att finna sådant som inte förekommit uttryckligen.

6. Empirisk undersökning

I detta kapitel finns utförliga redogörelser för uppsatsens empiriska material. För att skapa struktur redovisas respektive material var för sig. Uppdelningen har skett efter insamlingstillfälle vilket innebär att gruppsamtal, enskild intervju samt deltagande observation hålls isär. I den första delen redovisas även svaren från informanten från Popkollo. I den senare bakas observationen ihop med intervjun som gjorts med tjejskejtledaren på Bryggeriet. Avslutningsvis redovisas intervjun med landskapsarkitekten på Malmö stad.

6.1 Att ladda batterierna från patriarkatet

För här kommer vi åter i kontakt med det synnerligen intressanta och dunkla manliga komplex som haft så stort inflytande på kvinnorörelsen, den djupt förankrade önskan att han ska vara överlägsen, snarare än att hon ska vara underlägsen, som placerar mannen i vägen överallt, inte bara inför konstärerna utan lika hindrande inom politiken, även när den risk han själv löper är minimal och den som ber om tillträde är mjuk och hängiven. (Woolf, 2012:70.)

En viktig komponent i arbetet med studien har varit att förstå själva bakgrunden till varför vissa grupper väljer att organisera sig tjej- och kvinnoseparatistiskt, samt vad detta fyller för syfte för de som deltar. Som metodavsnittet redogör för bygger etnografisk och feministisk forskning på förståelse för hur studerade individer upplever sin verklighet. Förutom att rikta fokus mot Bryggeriets tjejseparatistiska skejtsessions, som i mångt och mycket fungerar som ett återkommande exempel på den typ av verksamhet som spelat huvudrollen i undersökningen, har arbetet även bestått i att ta del av upplevelser från andra typer av separatistisk verksamhet. Detta har skett genom ett gruppsamtal med fem personer som alla på ett eller annat sätt arbetat separatistiskt. Två personer har erfarenhet av att arbeta med tjejjouren, både med interna tjejseparatistiska moment, samt externa event som är öppna för alla. En person har dels erfarenhet av att driva en kvinnoseparatistisk bokcirkel via en feministisk högskoleförening, och dels genom att arrangera kvinnoseparatistiska våga tala-workshops inom en djurrättsorganisation. En fjärde person har arbetat i en ideell förening där män fick vara stödmedlemmar, men där aktiviteterna, som bland annat handlade om demokrati, jämlikhet och jämställdhet, enbart riktade sig till tjejer i gymnasieåldern med utländsk bakgrund. Den femte personen har erfarenhet av att arrangera kvinno- och transseparatistiska nattklubbar på en studentnation (Fokusgruppsamtal, 2015).

På frågan om vad separatistisk verksamhet fyller för syfte anges, av förklarliga skäl, flera anledningar. En av personerna som arbetar med tjejjoursverksamhet beskriver det som en kombination av det egna behovet av tillåtande och inkluderande sammanhang och intresset för att hjälpa personer som lider av psykisk ohälsa. Den andra personen som arbetat på tjejjouren lyfter fram det positiva i att allt inte handlar om män, eftersom att hon upplever att samtalet annars antingen kretsar kring vad männen på plats tycker och gör, eller varför männen inte borde vara där alls. Personen som arbetat med kvinnoseparatistiska våga tala-

workshops och bokcirklar utan manlig närvaro märkte att stämningen blev annorlunda när bara tjejer fick vara med, och att tryggheten hos deltagarna ökade avsevärt. Anledningen till att organisationen startade sina workshops var att fördelningen mellan medlemmarna var 80/20 kvinnor och män, medan statistiken i talarstolen på årsmöten visade på omvända siffror. Efter att organisationen infört separatistiska workshops ser siffrorna bättre ut, och hon tror att det beror på just möjligheten att i ett tryggt sammanhang få prova på något som det tidigare inte funnits utrymme för (ibid.).

Just behovet av att skapa rum där killar och män inte får ta plats verkar vara genomgående, och nämns av både personen som arbetat ideellt med gymnasietjejer samt av personen som arrangerar kvinno- och transseparatistiska klubbar. I det första fallet försvinner de killar som tar allt utrymme i de könsblandade klassrummen, och tjejerna behöver heller inte konkurrera om den manliga uppmärksamheten. På klubbarna slipper besökarna konstant granskas av den manliga blicken och känslan av att ständigt behöva vara vaksam på var i lokalen männen befinner sig. Flera besökare har efter en separatistisk klubb uttryckt att de aldrig känt sig så avslappnade i ett liknande sammanhang (ibid.).

Negativa reaktioner på kvinnoseparatism är dock inte något ovanligt. Flera av medlemmarna i gruppen har på olika sätt stött på motstånd i sin vilja att utesluta deltagare av manligt kön. Den vanligaste reaktionen verkar vara att det är motsägelsefullt att försöka skapa jämställdhet genom att utesluta det ena könet. Personen som arrangerat klubbar har upplevt att män blir väldigt upprörda av upplevelsen att inte ha full tillgång till alla rum vid alla tillfällen. Vid en av klubbarna ska en man som nekats inträde till sist blivit aggressiv. Andra reaktioner har varit att alla män inte är våldsbejakande, och inför våga talarworkshopen poängterade många att det även finns killar som inte vågar ta plats i talarstolen. I dessa fall håller flera i gruppen med om att det saknas en analys om skillnaden mellan individ och struktur (ibid.).

Samtliga deltagare i gruppen är överens om att det finns risk för att separatistisk verksamhet cementerar stereotypa föreställningar om kön om de som deltar i, eller arrangerar verksamheten inte förstår analysen bakom. Någon tar upp ett skräckexempel om en fotbollsklubb som arrangerade modevisningar på sin arena för att få fler tjejer att besöka matcherna, och en annan berättar att hennes mansdominerade utbildning arrangerar "women business-pepp" för att lyfta fram kvinnor. Den senare upplever att många har svårt att förstå syftet med till exempel kvotering, att det inte handlar om att bli inkvoterad i egenskap av kvinna, utan om att skapa likvärda möjligheter att ta plats på vissa positioner, oavsett kön (ibid.).

Vidare diskuteras huruvida tjej- och kvinnoseparatistisk verksamhet har någon långsiktig effekt för jämställdhet, och om det finns tillfällen och aktiviteter som är bättre eller sämre lämpade att vara separatistiska. Samtliga deltagare ställer sig frågande till de som vill hävda att separatistisk verksamhet är onödig om den inte leder till någon långsiktigt positiv effekt för jämställdheten. En person undrar vem den effekten i så fall är till för, och vems

upplevelser vi mäter. Om den separatistiska verksamheten skapar glädje för de enskilda tjejer som deltar är det gott nog. De personerna kan ha glädje av det hela livet. En av personerna som arbetar med tjejjouren berättar att hon, som är ensam tjej bland sina studiekamrater, inte skulle orka ifrågasätta patriarkala strukturer om det inte fanns utrymmen för tjejseparatism där hon kan ladda batterierna. Personen som arrangerar klubbar svarar blankt nej på frågan om det finns tillfällen som är bättre eller sämre lämpade för separatism. Om behovet finns så ska det göras, långsiktiga effekter eller ej. Om det kan skapas en kväll per termin där tjejer och transpersoner kan känna sig helt avslappnade så är det odelat bra, så länge det uppfyller ett behov (ibid.).

Ett annat exempel på tjej- och kvinnoseparatistisk verksamhet är musiklägret Popkollo som runt om i landet anordnar musikerläger i olika former. Popkollo vänder sig uttalat till just personer som identifierar sig som kvinnor och tjejer, även om alla som vill är välkomna att delta i Popkollo. En person som arbetar som utvecklingsansvarig på Popkollo berättar att reaktionerna på valet att arbeta mot målgruppen tjejer varit 99 % positiva, och att deltagarna upplever stor skillnad när killarna inte är med. De känner sig friare och tryggare i att testa nya saker när de får ta plats på sina egna villkor. Informanten från Popkollo beskriver också att den separatistiska verksamheten reducerar könstillhörighetens betydelse eftersom att deltagarna inte behöver förhålla sig till det motsatta utan kan koncentrera sig på sina individuella preferenser istället. Hon menar att vi uppfostras till att, utifrån vårt kön, agera så olikt det andra könet som möjligt, varför killar och tjejer förväntas intressera sig för olika saker. Idag är musikscenen mansdominerad, och bilden av vem som kan vara exempelvis musiker eller producent är starkt färgad av detta. Genom att arrangera kollon som endast vänder sig till tjejer och kvinnor kan deltagarna bli trummisar och gitarrister istället för tjejtrummisar och tjejgitarrister, och på så sätt ifrågasätts föreställningen om vem det är som ägnar sig åt populärmusik (Utvecklingsansvarig på Popkollo, 2015).

6.2 Blåmärken på höfterna och the time of my life

För det första var det, åtminstone fram till början av artonhundratalet, otänkbart att ha ett eget rum, om inte kvinnans föräldrar var osedvanligt rika eller synnerligen förnäma. (Woolf, 2012:67)

Huvudfokus för denna uppsats är jämställdhet på platser för spontan utomhusaktivitet. Att åka skateboard är något som ofta går att göra på flera offentliga platser i urbana miljöer. Det är också en aktivitet som starkt förknippas med gruppen unga killar. Mot bakgrund av detta har tjejskejt varit en viktig del i arbetet med studien. Nedan följer en redovisning av en intervju med tjejskejtledaren på föreningen Bryggeriet, samt den deltagande observation som genomförts i deras skejthall i Malmö.

Bryggeriet har bedrivit sin verksamhet i Malmö sedan 1998 och huserar bland annat i en lokal i Augustenborg, men flyttar under sommarsäsongen ut till Stapelbäddsparken i Västra Hamnen. Varje måndag mellan klockan 18.00 och 21.00 reserveras skejthallen för tjejer. Då får endast de personer som identifierar sig som tjejer och kvinnor skejta i parken. Det

enda som i övrigt krävs för att få delta är att du har betalat 60 kronor för medlemskap i föreningen Bryggeriet. Därefter kostar det en summa per gång, men det går också att köpa olika typer av terminskort. Tösabidarna, som är en tjejskejtgrupp som verkar inom ramarna för Bryggeriet, är de som arrangerar tjejskejten på måndagar. De arrangerar även så kallade tjejsessions, varje måndag mellan klockan 18.00 och 20.00, på Stapelbäddsparken i Västra Hamnen när Bryggeriet flyttar ut dit på somrarna. Då reserveras inte parken för tjejer, men genom att ha sessions med endast kvinnliga deltagare finns vetskapen om att det alltid finns andra tjejer på plats under måndagskvällarna. På Stapelbädden kostar det heller ingenting att delta i skejten (Bryggeriet, 2015, Anställd på Bryggeriet, 2015).

Personen som intervjuas på Bryggeriet har varit fast anställd där sedan 2008, men började jobba extra inom föreningen ett år tidigare då hon flyttade ner till Malmö från Stockholm. Hon har från första början varit engagerad i att få fler tjejer att komma till Bryggeriet för att skejta och var den som startade Tösabidarna 2009. Hon hade vid den tidpunkten ett eget företag, ett skejtmärke med tjejer som målgrupp. Märket, som heter Triple A och startades 2006, skapade hon bland annat för att samla de tjejer som hon ansåg vara bäst i Sverige vid den tidpunkten för att de, som representanter för märket, skulle fungera som förebilder för andra tjejer med skejttambitioner. Till Triple A skapades en hemsida som framför allt fungerade som en informationskanal för skejtnyheter som riktade sig till tjejer (Anställd på Bryggeriet, 2015).

När hon började jobba på Bryggeriet fick hon frågan om hon ville fortsätta att utveckla Triple A som en del av sitt arbete. Då hon inte kände sig redo att släppa det egna märket började hon tänka mer på att starta ett liknande projekt men i föreningsform. I en sådan organisation skulle det inte spela någon roll hur duktig du var som skejtare utan alla som ville skulle få vara med och bidra med allt från namngivning, loggor och grafik till att arrangera olika event. Genom detta startades sedan Tösabidarna, och idag erbjuder föreningen ett brett utbud av aktiviteter för tjejer som vill skejta. Bland annat är Tösabidarna medarrangör för en av världens största skejttävlingar för tjejer, Get Set Go!, men de erbjuder också prova-på-aktiviteter, läger och skejtskolor. Framför allt är det den återkommande måndagssessionen för tjejer, i inomhushallen på Bryggeriet eller i Stapelbäddsparken, som Tösabidarna står för (ibid.).

På frågan om hur det kom sig att Bryggeriet startade upp sin tjejskejtaktivitet svarar hon att hon som nyanställd fick frågan om hur föreningen skulle kunna bli mer jämställd, vilket ledde till en självrannsakan hos organisationen. När hon flyttade ner till Malmö bedrev Bryggeriet en tjejskejtaktivitet som fungerade mindre bra. Denna kallades då bara "måndagssession" och buntade ihop tjejer med nybörjare som då fick reserverad tid i hallen samtidigt, något som hon ställde sig starkt kritisk till. Tanken var god, men det ledde inte till någon positiv förändring. Uppmärksammandet av detta ledde sedermera till att tre timmar på måndagarna reserverades för tjejer oavsett tidigare skejtvana, där egentiden skulle fungera som en inkörsport för tjejer som ville prova på skejt, eller bara skejta ihop

med andra tjejer. Hon beskriver att det under andra kvällar nästan bara är killar i hallen vilket gör det svårt, eller i alla fall svårare för tjejer att ta plats. På måndagar kan tjejer prova på i lugn och ro, och bli bekväma i miljön, för att sedan känna sig mer trygga i hallen även andra kvällar i veckan. Tanken är inte att tjejer och killar alltid ska skejta var för sig, utan att bjuda in fler tjejer att komma till Bryggeriet oavsett veckodag eller sammansättning av deltagare (ibid.).

Tjejskejtleddaren upplever absolut att tjejkvällarna har bidragit till att fler tjejer vågar ta plats på Bryggeriet. Hon beskriver särskilt att något hänt sedan sportlovet i år, och att vid uppstarten för Tösabidarna kanske tio tjejer kom på måndagssessionen medan de nu kan vara upp mot 50 skejtare. En del i utvecklingen är att flera av tjejerna blir duktiga på att åka, och därför vågar komma även andra kvällar. De lär också känna andra skejtare på måndagarna som de sedan kan bestämma träff med någon annan kväll i veckan. På så sätt bidrar den separatistiska verksamheten till att tjejerna känner sig bekvämare att skejta även andra dagar i veckan (ibid.).

Ledaren började själv skejta först när hon var 18 år gammal, trots att hon upplevde en boom där skejting blev väldigt populärt bland hennes killklasskompisar när de gick i femman och sexan. Hon hade själv gärna börjat åka redan då men upplevde att det fanns en generell uppfattning bland människor i hennes närhet om att tjejer inte skulle åka skateboard, och att hon i den åldern inte hade självförtroendet att trotsa den föreställningen. Istället var det först när hon som artonåring tillsammans med en kompis fick syn på en skejtare som hon fick inspiration och faktiskt vågade prova på att åka själv. Hon upplevde att hon nått en ålder där hon kunde strunta i vad andra tyckte. Att hon började tillsammans med någon hon kände gjorde också processen lättare. I början skejtade hon på Fryshuset i Stockholm där det gick att hyra bräddor, men efter en tid köpte hon en egen och har sedan dess skejtat regelbundet (ibid.).

På frågan om hon tycker att det funnits några särskilda barriärer för henne på grund av hennes kön svarar hon att hon som artonåring inte kände något direkt motstånd, eller att hon i så fall hade självförtroende nog att strunta i det. Hon medger däremot att könet spelade roll när hon i grundskolan valde att inte börja skejta eftersom att skejt inte ansågs vara något för tjejer. Hon tror också att det var avgörande att de var två tjejer, båda kompletta nybörjare, som drog tillsammans till Fryshuset i början. Hon säger också att hon ibland kunde glömma bort att hon var tjej, och att det först var när en annan tjej dök upp som hon kunde bli varse att hon tillhörde en minoritet och faktiskt stack ut lite. Attityderna från killarna upplevde hon inte heller som störande, annat än kanske några småkillar som just lärt sig sina första tricks och kunde vara lite retsamma mot de som inte hunnit lära sig lika mycket. Hon tror dock att det beror på att de inte visste hur de skulle bemöta henne som tjej och skejtare (ibid.).

Något som hon ser som ett stort hinder för tjejskejten är bristen på förebilder. Hon upplevde aldrig någon prestationsångest när hon började skejta, något som förvisso var

skönt, men hon tycker ändå att det är synd att hon, i egenskap av tjej, inte förväntades kunna bli riktigt bra. När hon och hennes kompis började på Fryshuset var det bara de två och en till lite äldre tjej som skejtade, resten var killar. Hon såg upp till den äldre tjejen och kände att hon kunde relatera till henne, men generellt känner hon att hon blivit hämmad av att inte ha fler förebilder inom sin sport. Just förebilder är något som Tösabidarna jobbar mycket med genom att lyfta fram duktiga tjejer (ibid.).

En annan som också hade önskat sig fler förebilder i tjejer som skejtar är en person som jag träffar medan jag väntar på att tjejskejten ska börja på Bryggeriet. Hon berättar att hon har skejtat i sex år och när hon började, i Eslöv, var hon helt ensam om att vara tjej som skejtade. För henne började det med att hon fick en bräda i present. I början skejtade hon för sig själv för att lära sig grunderna innan hon drog till en park för att skejta med andra. Hon upplevde aldrig att hon var ovälkommen, men hon kände sig alltid uttittad eftersom att hon stack ut som ensam tjej, och när hon upptäckte att det fanns en tjejskejtgupp i Lund började hon hänga där istället (Skejtare på Bryggeriet, 2015).

Skejtares på Bryggeriet tror att många tjejer är lockade av att prova på skejt, men kanske inte vågar på grund av bristen på förebilder och utrymme. Hon tror att den tjejskejtarens verksamhet fyller en viktig funktion på den punkten, men tillägger snabbt att hon tror, och hoppas, att det kommer att komma en tidpunkt när tjejskejtare inte behövs längre. Hon poängterar att hon själv vill ses som skejtare, inte som tjejskejtare, och att det i framtiden inte borde spela någon roll om du är kille eller tjej. Hon sätter stor tilltro till de småtjejerna som börjar skejta idag, att de bäddar för en ny generation skejtare med en mer jämn fördelning mellan könen. Att killar fram tills idag uppfostrats till att ta plats, vara fysiska och kanske smutsa ner sig, medan tjejer uppfostrats att göra det motsatta, kan vara på väg bort. Hon upplever dock att gemenskapen för tjejer behövs i dagsläget. Just stämningen bland tjejerna upplever hon som väldigt bra, och att klimatet alltid är välkomnande. Hon tror att det kan komma av känslan av att tillhöra en minoritet, att vilja inkludera alla som tillhör den minoriteten. Killarna är fler, och därför finns det också fler grupperingar inom gruppen killar, tror hon. På frågan om det uppstår rivalitet mellan tjejer och killar nu när tjejerna börjar ta mer plats svarar hon att hon inte upplevt något sådant över huvud taget. ”Det känns bara gött”, säger hon (ibid.).

Återstoden av tiden på Bryggeriet spenderas nere i hallen tillsammans med de andra tjejerna som kommit för att skejta just den här dagen. Deltagarna är inte jättemånga, men stämningen är varm och tillåtande. Skejtares jag pratat med tidigare visar mig grunderna för hur jag ska åka, och följer även upp lite senare med ytterligare tips på hur jag ska göra för att få till den rätta tekniken. Även ledaren som intervjuats dyker upp för att instruera. Trots att jag är komplett nybörjare uppstår aldrig känslan av skam eller obehag under vistelsen i hallen. Jag faller handlöst ett par gånger och skickar iväg lånebrädan över halva parken, men ingen gör någon affär av det. Jag samtalar med några av tjejerna, de flesta någonstans mellan tjugo och trettio år gamla, om deras tankar kring tjejskejtarens verksamhet

och får idel positiva ord. Flera av dem ser det som en inkörsport, och att de nog inte känt sig bekväma att komma en kväll när även killarna hänger i hallen. De beskriver att stämningen är mycket lugnare på måndagarna, och att det finns gott om utrymme för nybörjare att lära sig i sin egen takt. Att känslan av gemenskap är stark får jag bekräftat från flera håll, bland annat av en tjej som genast tycker att jag ska följa med henne till Stapelbäddsparken för spontanskejt i sommar (Deltagande observation, 2015).

Genomgående för intervjun med ledaren för tjejskejten, samt den deltagande observation som genomfördes under Tösabidarnas tjejsession, är uttrycket för åsikten om att det råder brist på kvinnliga förebilder inom skejtvärlden. Såväl ledaren som skejtaren som spontanintervjuas vid observationen beskriver att de saknat någon att se upp till under sina tidiga år som skejtare. Att ha förebilder verkar viktigt både i syfte att våga börja med skejt, men även för att motiveras till att bli riktigt duktig. Oavsett om det handlar om någon att känna igen sig i och se upp till i syfte att förstå att det går att bli riktigt duktig även som tjej, eller att bara ha någon i samma situation att dela sina första skejtupplevelser med, verkar närvaron av andra tjejer vara av yttersta vikt. Att Tösabidarnas främsta strävan är att skapa gemenskap bland de tjejskejtare som finns, samt generera förebilder, tyder på att det finns en efterfrågan av just detta.

6.3 Att gestalta för jämställdhet

Ändå är det de manliga värdena som gäller. Grovt uttryckt: Fotboll och sport är "viktigt", intresse för mode och inköp av kläder är "trivialt". (Woolf, 2012:90)

Den andra personen som intervjuats under arbetet med studien är landskapsarkitekten Anna Krook som delar sin arbetstid mellan en doktorsavhandling och en anställning på Gatukontoret på Malmö stad. För en tid sedan fick hon i uppdrag att se över utformningen av Pildammsparken i Malmö och såg det som en möjlighet att strategiskt planera för att platsen skulle bli mer jämställd och jämlik. Malmökommissionen, som är en rapport framtagen av Malmö stad i syfte att synliggöra de ojämlikheter som råder bland Malmös invånare, anser hon utgöra ett viktigt redskap för att kunna argumentera för arbetet med att öka jämställdhet och jämlikhet i staden. Anna upplever att fysisk planering ofta saknar det mänskliga perspektivet, vilket är märkligt eftersom att de platser som gestaltas till sist kommer att användas av just människor (Anna Krook, 2015).

Att det offentliga rummet är ojämnt är något som både Malmökommissionen, Anna Krook och hennes kollegor kunnat konstatera. Det finns dock en risk i att stirra sig blind på siffror, och att analysen även måste innefatta vilken typ av aktiviteter som utövas och vem som sätter agendan. Att ha en 50/50-fördelning på en plats är inte jämställt om männen tar all plats och kvinnorna sitter tysta vid sidan om. Just offentliga aktivitetsytor beskriver hon som "superkomplexa" och präglade av en manlig tradition, gärna med fokus på tävling. Dessa platser har ofta förknippats med idrott, konkurrens och prestation, vilka alla är maskulint betingade. Om prestationer på dessa platser dessutom ska mätas i styrka och snabbhet finns det situationer där kvinnor ibland har en nackdel, vilket kan verka

uteslutande och avskräckande. I det offentliga rummet finns också en tradition av att sexualisera kvinnokroppen, vilket blir ytterligare en barriär (ibid.).

Att den fysiska utformningen spelar roll råder inget tvivel om, men rummets tradition och kultur är bevisligen också avgörande. Anna poängterar vikten av att vara tydlig vid diskussioner om användningen av det offentliga rummet, och vilka intressen som ges utrymme. Hon menar att beskrivningen av en plats som manligt dominerad är effektiv för att diskussionen inte ska ledas in på att män och kvinnor har olika intressen. Genom att göra det kan angreppssättet handla om att skapa utrymme för alla istället för att gestalta platser utifrån uppfattningen att kvinnor och män tycker om att göra olika saker på grund av att de har olika kön (ibid.).

På frågan om hon tror att tjej- och kvinnoseparatistisk verksamhet kan bidra till ett mer jämställt användande av offentliga aktivitetsytor svarar Anna att hon tror att det kan vara effektivt. Hon vill dock skilja på separatistiska rum och separatistiska aktiviteter, och tycker att det senare är bättre än det förra. Hon menar att en avgränsning av det offentliga rummet, även i syfte att skapa utrymme för en marginaliserad grupp, inte är förenligt med en stad som ska vara öppen för alla. Istället tror hon att de som planerar och gestaltar staden måste börja aktivera det offentliga rummet i större utsträckning, att rum måste börja ses som en social process, där utformningen av aktiviteter i det offentliga rummet kan ha lika stor påverkan som den fysiska utformningen i fråga om vilka aktiviteter som påbjuds och vem som känner sig välkommen. Att kalla någonting för separatistiskt kan försvåra för stöd på ett bredare plan, men att planera på ett sätt som gynnar en underrepresenterad målgrupp är som en snällare variant av samma sak. Anna hoppas själv att Malmö stad i framtiden ska kunna erbjuda instruktörsledda pass som riktar sig enbart till kvinnor på utomhusgymmen i Pildammsparken (ibid.).

När hon får höra om tidigare exempel på arbete med tjejaktiviteter som sedan avslutats på grund av att statistiken inte förändrades till det bättre menar hon att tid är ett löjligt argument. Hon påpekar att kvinnor haft rösträtt i nästan hundra år utan att samhället för den skull blivit jämställt. Hon berättar också att de instruktörsledda, könsblandade passen som genomförts i Pildammsparken vänt på siffrorna i besöksstatistiken, från 30/70 kvinnor/män till det omvända, och menar att om det sedan, när instruktören inte längre är på plats, är 31/69 så har resultatet ändå varit positivt. Anna tror heller inte att staden någonsin kommer att bli en plats som alltid erbjuder rätt möjligheter och aktiviteter, för alla individer på alla platser, även om alla medborgare alltid ska känna till någon plats i staden som uppfyller dennas behov. Hon ser istället på den goda staden som en plats för konflikt. Den goda staden blir därför en miljö robust nog att stå pall för de konflikter som uppstår när olika människors intressen och preferenser möts (ibid.).

7. Analys

I denna del analyseras det empiriska materialet utifrån de teorier som redovisats i tidigare avsnitt. För att eftersträva tydlighet förs diskussionen i den ordning som teorierna presenterats. Således inleds analysen med att pröva teorin om planering utifrån en manlig norm, vilket sedan kopplas till separatism som metod för att stärka gruppen tjejer i offentliga miljöer. Därefter följer en redogörelse för Bourdieus och Hägerstrands teorier i relation till materialet.

7.1 Du måste flytta på dig

I enlighet med den feministiska geografins förklaring av att en ”könsneutral” planering av våra städer lett till ett samhälle där män på grund av sociala och fysiska strukturer fortfarande har företräde till platser som rent formellt är öppna för alla, upplever flera av informanterna att tjejer exkluderas i det offentliga rummet. Såväl Popkollo som Tösabidarna har skapat sina verksamheter med anledning av att de aktiviteter som praktiserats omfattas av en stark manlig tradition. Även Anna Krook påpekar den maskulinitetsnorm, med inriktning på prestation, konkurrens och tävling, som avskräcker tjejer att besöka exempelvis utomhusgym.

Att dessa traditioner fortfarande har en betydande effekt på vilka förväntningar som tillskrivs personer baserat på könstillhörighet är också något som framkommer tydligt. Tjejskejtledaren berättar till exempel att hon avstått från att skejta på grund av omgivningens uppfattningar om skejt som en killaktivitet, och skejtaren på Bryggeriet bekräftar de teorier som säger att killar uppfostas att vara mer fysiskt aktiva än tjejer. Samtliga informanter påtalar även bristen på förebilder, vilket kan bekräfta teorin om att personer som besöker offentliga platser gärna ser någon annan utöva en aktivitet innan de vågar göra det själva. Att så få tjejer syns i skejtparken eller utomhusgymmet kan därför tänkas hindra gruppens tillväxt på dessa platser.

Att arrangera tjejseparatistiska aktiviteter på platser för spontan utomhusaktivitet skulle således kunna bryta det mönster som gör att könstillhörighet får avgöra vilka rum som tillgängliggörs för olika grupper. Dels genom att göra upp med föreställningen om att tjejer inte gillar samma aktiviteter som killar, och dels genom att skapa förebilder för nästa generation tjejer att vara fysiska i offentliga miljöer. Att den separatistiska verksamheten dessutom skapar en stärkande gemenskap är något som flera av informanterna bekräftar. Skejtaren på bryggeriet upplever till exempel att stämningen mellan de tjejer som skejtar är väldigt inkluderande, något som även observationen på Bryggeriet gav bevis för. Även personerna i fokusgruppen uttrycker ett behov av att umgås med personer som går att spegla sig i, i syfte att samla energi och dela erfarenheter. Detta går i linje med *Systerskapspoddens* skapares åsikter om separatism, samt vad Agnes Börjesons studier om tjejprojekt resulterat i.

7.2 Tid att samla kapital och stärka komponenter

Genom att applicera Bourdieus och Hägerstrands teorier på de erfarenheter som framkommit i studien kan större förståelse skapas kring de maktrelationer som dessa vittnar om. Inledningsvis kan ett antal fält och domäner identifieras, till exempel djurrättsorganisationen, nattklubbverksamheten, musikscenen, utomhusgymmet och skejtparken. Samtliga utgörs av nätverk där sociala och kulturella faktorer präglar de relationer som aktörer och projekt på fältet eller i domänen har möjlighet att tillskansa sig. Den starka manliga tradition som samtliga av dessa präglas av talar för att gruppen tjejer innehar en mindre fördelaktig ställning i relation till gruppen killar. Detta går att känna igen i de historier som samlats in genom gruppsamtal, observation och intervjuer. Att tjejerna aldrig uppmuntrades, eller gavs utrymme att bli skickliga gitarrister och spela i rockband, eller ramla av en skateboard och smutsa ner kläderna i en skejtpark, har troligen resulterat i brist på anknytning till sociala nätverk av människor som utövar samma aktivitet, ovetskap om de sociala och kulturella koder som råder inom dessa nätverk, samt de färdigheter och den skicklighet som krävs. Mot bakgrund av detta skapas förståelse för den problematik som uppstår när en individ som besitter det habitus som beskrivs ovan gör anspråk på ett fält som kräver ett helt annat.

Ett genomgående tema för besöket på Bryggeriet var som sagt intervjupersonernas uttryck för avsaknaden av kvinnliga förebilder för tjejer som vill skejta. Både tjejskejtleddaren, skejtaren, samt de personer jag talar med i skejthallen, beklagar att det inte funnits någon äldre person med större erfarenhet, men samma tillskrivna kön, och därav liknande erfarenheter, att se upp till. Detta kan ses som ett uttryck för en stark önskan att tillgodose exempelvis symboliskt kapital, men kan även hävdas hänga samman med sociala kontakter och en gemensam kultur. Vad som tydligt framkommer vid observationen på Bryggeriet och samtalet med fokusgruppen är hur viktig känslan av gemenskap är för de personer som deltar i den separatistiska verksamheten. Behovet av socialt kapital i syfte att äntra de aktuella fälten verkar således vara starkt. Tjejskejten, som nu pågått i ett antal år, verkar ha haft just den effekten på deltagarna. Både ledaren och skejtaren på Bryggeriet upplever att det är fler tjejer som tar plats i parken nu, och den nya generationen lågstadietjejer som frekventerar måndagssessionen pekas ut som ett framtidshopp. Kanske håller en kultur för tjejer som skejtar på att skapas.

Något annat mycket eftertraktat hos de personer som kommit till tals i fokusgruppen och observationen på Bryggeriet är skapandet av utrymme där tjejer och kvinnor kan verka utan att behöva förhålla sig till killars och mäns tendens att ta rummet i anspråk. Då detta appliceras på Hägerstrands teori om tidsgeografi, och klustret av tid, rum, individer och verktyg som formar projekt, kan det ses som att projektet unga tjejer som spelar musik, arrangerar eller besöker nattklubbar, skejtar eller talar på ett årsmöte, tilldelas en cell i konkurrensen om det tidsrumsliga utrymmet. På så sätt kan projektet unga tjejer på offentliga aktivitetsytor, eller i talarstolen, musikscenen och nattklubben, få chansen att

stärka de komponenter med vilka de konkurrerar om cellerna med gruppen killar. Detta istället för att behöva anpassa sig till att en cell blir ledig. Att denna anpassning varit förekommande bekräftas av en person på tjejskejten, som berättar att hon och hennes vänner ibland åkt till Stapelbäddsparken på natten, just för att den då ofta är tömd på killar (Deltagande observation, 2015). Precis som deltagarna i fokusgruppen ger uttryck för kan tilldelandet av en tidsrumslig cell bidra till att olika grupper får tillträde till olika platser och sammanhang på lika villkor. Som feministiska geografer bevisat har "könsneutral" planering premierat mäns och killars aktiviteter på offentliga platser, varför denna grupp fram till idag kan anses ha haft just det utrymme som gruppen tjejer och kvinnor nu behöver få sig tilldelat för att kunna stärka sina komponenter eller förändra sitt habitus, för att därefter kunna konkurrera på lika villkor. Detta kan även kopplas till Anna Krooks åsikt om att den goda staden är den stad som kan hantera de konflikter som oundvikligen skapas i den.

Hägerstrands teori om tidsgeografi innefattar som sagt även idén om att det finns specifika restriktioner som styr hur en individ eller en grupp kan röra sig i tidsrumsliga utrymmen. Dessa kapacitets- samordnings- och styrningsrestriktioner, som redogörs för i teoriavsnittet, går att identifiera i de historier som berättats under materialinsamlingen. En första tanke är att kapacitetsrestriktioner mycket väl kan röra sig om att tjejer genom sin uppfostran, samt de påtryckningar och normer som uppväxten präglas av, skapar individer som inte tar för sig utan är försiktiga och passiva, och skyr risken att hamna blickfånget. Detta bekräftas av såväl fokusgruppen som intervjupersonerna. Att en person genom ett helt liv får berättat för sig att hon inte ska vara aktiv, inte exponera sig och inte ta risker, bör rimligtvis leda till såväl fysiska som mentala kapacitetsbegränsningar vad gäller aktivitet på offentliga platser. I fråga om samordning bör bristen på sociala kontakter till andra som utövar samma aktivitet vara den största restriktionen. Om de personer som utövar, eller vill utöva en specifik aktivitet inte känner någon annan som vill samma sak, är risken stor att det inte blir av alls. Ett tydligt exempel är ledaren för tjejskejten, som på grund av att hon (så vitt hon vet) var den enda skejtintresserade tjejen när skejt blev populärt i hennes omgivning, väntade nästan tio år innan hon faktiskt började. Styrningsrestriktioner återfinns troligen tydligast i den manliga tradition som offentliga aktivitetsytor präglas av. Det kan också tänkas vara den tävlings- och prestationsinriktade kultur som Anna Krook beskriver. Att inte kunna uppnå samma mätbara resultat som andra besökare på platsen kan mycket väl vara en styrande faktor som exkluderar de som kommer till korta av en eller annan anledning. Även detta utgör rimligtvis en kapacitetsrestriktion.

7.3 Diskussion

Som framgår ovan kan mycket av det som går att utläsa i det empiriska materialet stärka den hypotes som studien ämnar pröva. Samtliga personer som kommer till tals i studien bekräftar att det är just bristen på tradition att utöva fysisk aktivitet i det offentliga rummet, samt de gällande normerna för det tillskrivna könet som är avgörande för uppfattningen av

vad en individ uppskattar för aktiviteter. Att separatistisk verksamhet kan vara en metod för att råda bot på detta får också brett stöd från informanterna. Ett tilldelat utrymme i syfte att stärka gruppen unga tjejer och ge dem möjligheten att konkurrera med gruppen unga killar på lika villkor uppges vara gynnande för att skapa jämställdhet och jämlikhet i det offentliga rummet.

Att separatistisk verksamhet uppskattas av deltagarna verkar givet, men synen på den långsiktiga effekten är i viss mån delad. Personerna i fokusgruppen verkar mer övertygade om att separatistiska rum alltid kan komma att behövas, och att skapandet av ett enda tillfälle där en individ kan känna trygghet och gemenskap alltid är positiv oavsett långsiktiga konsekvenser. Skejtaren på Bryggeriet uttrycker istället en önskan och tro på att tjejskejten inte ska vara nödvändig i framtiden, utan att tjejer och killar ska vara skejtare på lika villkor, med samma förutsättningar. Liknande åsikt uttrycks av den utvecklingsansvariga på Popkollo som menar att det i framtiden förhoppningsvis är lika självklart att en person kan vara musiker oavsett könstillhörighet.

Skillnaden mellan informanternas syn på tjejseparatismens syfte kan sägas vara de olika typer av aktiviteter och förtryck som behandlas. Att kunna vara musiker eller skejtare på lika villkor oavsett kön kan sägas vara en ren fråga om jämställdhet. Separatism i syfte att skapa trygghet för exempelvis offer för sexualbrott handlar däremot om något mer komplext. Att separatistisk aktivitet därför alltid kommer att behövas i vissa sammanhang kan (tyvärr) tänkas stämma. Om däremot separatistisk verksamhet för aktiviteter som utövas på platser för spontan utomhusaktivitet kan göra att gruppen tjejer tillskansas rätt kapital, samt tillräckligt starka komponenter för att kunna konkurrera på lika villkor som gruppen killar, kan framtiden tänkas se annorlunda ut. Då kanske staden, som Anna Krook önskar, kan vara robust nog att hantera de konflikter som uppstår i den.

8. Slutsats

Att gruppen tjejer på det fält som studerats lider brist på sociala nätverk, kulturell gemenskap, kunskap och färdighet bekräftas i stor utsträckning av det material som samlats in under studiens gång. Detsamma gäller den manliga dominansen som präglar de platser och sammanhang som undersökts. Med detta stärks således hypotesen att gruppen unga tjejer inte besitter rätt kapital, eller tillräckligt starka komponenter för att inta en likvärdig position på ett fält, eller konkurrera om en tidsrumslig cell som gruppen unga killar.

Samtliga informanter uttrycker en önskan om att skapa rum där tjejerna ges möjlighet att utveckla dessa kapital och komponenter i fred från killarna. Att detta kan bära frukt vittnar exemplet Tösabidarna och våga tala-workshopen om. I båda fallen upplever deltagare och arrangörer att det separatistiska utrymmet bidragit till att tjejerna tar större plats även i könsblandade sammanhang. På så sätt kan den manliga dominans som automatiskt leder till att individer med kvinnligt habitus eller kvinnliga komponenter nedvärderas sägas vara på väg att brytas ned. Om dessa mekanismer försvinner skapas således situationen där könstillhörigheten inte är avgörande för en individs förutsättningar att ta offentliga aktivitetsytor i anspråk. Att verka för att skapa utrymmen för tjejer att sätta sin prägel på, och skapa en kultur av att vara aktiva i offentliga rum, kan därför vara ett verktyg för att främja jämställdhet och jämlikhet, och skapa en stad som hanterar konkurrens och konflikt utan att detta leder till exkludering.

Syftet med denna uppsats har varit att ifrågasätta rådande föreställningar om hur planerare kan arbeta för att öka jämställdheten på offentliga aktivitetsytor, samt komma med förslag på alternativa arbetsätt. Att studien endast skrapar på ytan i fråga om att kunna ge säkra svar på vad som är nyckeln till ett jämställt och jämlikt samhälle är naturligtvis någonting jag är medveten om. Detta resultat ska således inte ses som ett universellt svar på hur planerare ska arbeta med frågan. Vad det däremot utgör är ett exempel på att tjejseparatistisk verksamhet i vissa fall kan fungera som ett verktyg för ökad jämställdhet. Jag önskar därför att detta ses som ett förslag på hur utformningen av det offentliga rummet kan föras bortom rent fysisk gestaltning, och att erkännandet av den manliga dominansen får motivera att gruppen tjejer tilldelas ett utrymme att stärka sin position för att kunna konkurrera på lika villkor.

9. Källförteckning

9.1 Tryckta källor

- Add Gender. (2013) *Konsten att ställa rätt frågor – En studie om Jämställdhetsintegrerad stadsplanering i Malmö stad*. Malmö
- Alvarsson, Karolina. (2008) *Rum i förändring – en studie av Stapelbäddsparken sedd ur ett genusperspektiv*. Sveriges Lantbruksuniversitet. Alnarp
- Appelgren, Hannes. Hirsch, Sam. Kitzing, Jasmine. Stigson, Gubb Marit. (2014) *Hemgården: Besökarantal och genus i en ungdomsverskamhet*. Lunds Universitet. Lund
- Bedford, Tracey. Burgess, Jacquelin. (2001) The focus-group experience. I Limb, Melanie & Dwyer, Claire (red.) (2001) *Qualitative methodologies for geographers*. Arnold. London
- Bengtsson, Marie-Louise. (2010) *Fritidsgårdsverksamhet, kön och jämställdhet – Om kommunala dokument, fritidsledares syn och dess uttryck i verksamheten*. Luleå tekniska universitet. Luleå
- Bourdieu, Pierre. (1999) *Den manliga dominansen*. Daidalos. Göteborg
- Boverket. (2014a) *Beviljade stöd*. <http://www.boverket.se/sv/bidrag--garantier/kommuner/stod-till-utvecklingsprojekt-for-jamstallda-offentliga-miljoer/beviljade-stod/>. Hämtad: 2015-04-23
- Boverket. (2014b) *Stöd för att skapa jämställda offentliga miljöer*. <http://www.boverket.se/sv/bidrag--garantier/kommuner/stod-till-utvecklingsprojekt-for-jamstallda-offentliga-miljoer/>. Hämtad: 2015-04-23
- Bryggeriet. (2015) <http://www.bryggeriet.org/>. Hämtad: 2015-05-07
- Börjeson, Agnes. (1998) *Flickorna och Frigörelsen: Forskning om flickor och arbete med tjejprojekt*. Ungdomsstyr. Stockholm
- Chorley, Richard J. (red.) (1973) *Directions in Geography*. Methuen & Company Ltd. London
- Denscombe, Martyn (2008) *Forskningshandboken*. 2. uppl. Studentlitteratur AB. Lund
- Esaiasson, Peter. (2007) *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Nordstedts juridik. Stockholm
- Fangen, Katarine. (2005) *Deltagande observation*. 1. uppl. Liber AB. Malmö
- Friberg, Tora. (1990) *Kvinnors vardag: om kvinnors arbete och liv: anpassningsstrategier i tid och rum*. Diss. Lund: Univ
- Hägerstrand, Torsten. (1970) What about People in Regional Science? *Regional Science Association Papers*
- Hägerstrand, Torsten. (1973) The Domain of Human Geography. I Chorley, Richard J. (red.) (1973) *Directions in Geography*. Methuen & Company Ltd. London
- Johansson, Susanne. (2002) Genusstrukturer och lokala välfärdsmodeller. I Schough, Katarina. (red.) (2002) *Svensk kulturgeografi och feminism: rötter och rörelser i en rumslig disciplin*. Univ. Inst. för samhällsvetenskap. Karlstad
- Johansson, Susanne. Molina, Irene. (2002) Kön och Ras i Rumsliga Identitetskonstruktioner. I Schough, Katarina. (red.) (2002) *Svensk kulturgeografi och feminism: rötter och rörelser i en rumslig disciplin*. Univ. Inst. för samhällsvetenskap. Karlstad

- Limb, Melanie & Dwyer, Claire (red.) (2001) *Qualitative methodologies for geographers*. Arnold. London
- Malmö stad. (2015) *Program för aktiva mötesplatser – Strategi för utveckling av platser och strukturer för ökad fysisk aktivitet på allmän plats o Malmö*. Malmö
- Moss, Pamela & Falconer Al-Hindi, Karen. (red.) (2008) *Feminisms in Geography: rethinking space, place and knowledges*. Rowman & Littlefield. Lanham
- Pratt, Geraldina. (2008) Reflections on Poststructuralism and Feminist Empirics, Theory and Practice. I Moss, Pamela & Falconer Al-Hindi, Karen. (red.) (2008) *Feminisms in Geography: rethinking space, place and knowledges*. Rowman & Littlefield. Lanham
- Ramazanoglu, Caroline & Holland, Janet. (2002) *Feminist methodology: challenges and choices*. SAGE Publications. London
- Riksidrottsförbundet. 2012.
http://www.rf.se/ImageVaultFiles/id_35987/cf_394/Andelen_aktiva_kvinnor_1994-2012.PDF. Hämtad: 2015-04-23
- Ritzer, George. (2009) *Sociologisk teori*. 1. uppl. Liber AB. Malmö
- Ryen, Anne. (2004) *Kvalitativ intervju: från vetenskapsteori till fältstudier*. Liber Ab. Malmö
- Sayer, Andrew. (2000) *Realism and Social Science*. SAGE. London
- Sayer, Andrew. (2004) Feminisms, Critical Realism and Economics: A response to van Saveren. *Post-autistic economics review*. No. 29.
- Schough, Katarina. (red.) (2002) *Svensk kulturgeografi och feminism: rötter och rörelser i en rumslig disciplin*. Univ. Inst. för samhällsvetenskap. Karlstad
- SKL. (2009) *Den europeiska deklarationen för jämställdhet mellan kvinnor och män på lokal och regional nivå*. Stockholm
- SKL. (2015) *CEMR-deklarationen*.
<http://skl.se/demokratiledningstyrning/manskligarattigheter/jamstalldhet/jamstalldhetieuropa/cemrdeklarationen.5809.html>. Hämtad: 2015-05-13
- Smith, Susan. (2001) Doing qualitative research: from interpretation to action. I Limb, Melanie & Dwyer, Claire (red.) (2001) *Qualitative methodologies for geographers*. Arnold. London
- Svenska Akademien. (2006)
http://www.svenskaakademien.se/svenska_spraket/svenska_akademiens_ordlista/saol_13_pa_natet/ordlista. Hämtad: 2015-05-22
- Sveriges Riksdag. (2013) *Förordning (2013:1102) om stöd till utvecklingsprojekt för jämställda offentliga miljöer i städer och tätorter*.
http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Forordning-20131102-om-stod_sfs-2013-1102/. Hämtad: 2015-04-23
- Sveriges Riksdag. (2005) *Könskvotering till bolagsstyrelser*.
<http://beta.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/?dokumentid=GT02L240&typ=mot>. Hämtad: 2015-05-22
- Systemskapspodden. (2015) *Om separatism*. 2015-02-05
- Tösabidarna. (2015) *Måndagssession på Bryggeriet*. <http://tosabidarna.blogspot.se/>. Hämtad: 2015-04-13

- Vilhelmsson, Karin. (2013) *Platspåverkan – en fallstudie om delaktighet och genusperspektiv i planeringen av Aktivitetsytan i Rpsengård*. Sveriges Lantbruksuniversitet. Alnarp
- Woolf, Virginia. (2012) *Ett eget rum*. Ellerström. Lund
- Åström, Fanny. (2014-01-10) *Behovet av separatism och Rummet*.
<http://www.arsinoe.se/behovet-av-separatism-och-rummet/>. Hämtad: 2015-04-13

9.2 Tidningar och tidskrifter

- Arkitektur N. (2013) Er der også plads til piger i det aktive byrum? *Arkitektur N. Nr 7. 2013*. Norske arkitekters landsforbund. Oslo
- Plan. (2013) Rosens röda matta – stadsplanering på tjejs villkor. *Plan. Nr: 5-6. 2013*. Föreningen för samhällsplanering. Stockholm
- Sydsvenskan. (2015) Män är inkvoterade på höga positioner i näringslivet genom kontakter. *Sydsvenskan. 2015-04-28*. Malmö.

9.3 Muntliga källor

- Anna Krook. Landskapsarkitekt Malmö stad. Personlig kommunikation (2015-04-30) Malmö
- Anställd på Bryggeriet. Personlig kommunikation. (2015-05-04) Malmö
- Deltagande observation. Bryggeriet skatepark. (2015-05-04) Malmö
- Fritidsledare på Flamman. Personlig mailkommunikation. (2015-05-04)
- Fokusgruppsamtal. (2015-05-07) Lund
- Skejtare på Bryggeriet. Personlig kommunikation. (2015-05-04) Malmö
- Utvecklingsansvarig Popkollo. Personlig mailkommunikation. (2015-05-12)

Bilagor

I detta avsnitt publiceras de frågor som fungerat som ram för intervjuer och samtal som förts under uppsatsarbetet. De tre första har endast fungerat som stöd för de intervjuer som genomförts. De två senare sändes som epost och besvarade specifikt dessa frågeställningar.

Guide för intervju med Anna Krook

- Berätta om dig själv och ditt arbete.
- Hur ser du på din roll som planerare i relation till ditt politiska engagemang?
- Hur ser du på demokrati och jämställdhet på offentliga aktivitetsytor idag?
- Vad ser du som det största hindret för att jämställdhet ska uppnås på dessa platser?
- Vad tänker du på när du hör ordet tjejs separatism?
- Tror du att tjejs separatistisk verksamhet skulle kunna bidra till en förändring i hur gruppen tjejer tar det offentliga rummet i anspråk?
- Vad har du för tankar kring skapandet av genus och stereotypa föreställningar om kön?
- Tror du att tjejs separatistisk verksamhet har en påverkan på detta? I så fall positiv eller negativ?
- Hur tror du att planerare som tjänstepersoner skulle kunna arbeta med separatism på platser för spontan utomhusaktivitet?
- Vad tror du att detta skulle kunna leda till?
- Har du några avslutande reflektioner?

Guide för intervju med anställd på Bryggeriet

- Vem är du, och vad jobbar du med?
- Vad är Tösabidarna?
- Hur ser er verksamhet ut?
- Varför har ni valt att arbeta tjejs separatistiskt?
- Har ni kunnat se någon effekt av detta arbete?
- Hur ser du på kritik som exempelvis att detta bara är ett tillfälligt utrymme för tjejer i en killdominerad verksamhet?

Guide för fokusgruppsamtal

- Vad har du/ni för erfarenhet av att arbeta separatistiskt?
- Vad upplever du/ni att separatism fyller för syfte?

- Finns det något negativt med att arbeta separatistiskt? I så fall vad?
- Finns det några sammanhang där separatism passar bättre eller sämre?
- Tror du/ni att separatism alltid kommer att behövas?

Frågor till fritidsledare på Flamman

- Vilken typ av aktiviteter brukade tjejkvällarna ägnas åt?
- Diskuterades andra typer av aktiviteter bara för tjejer innan ni beslutade att lägga ner dessa?
- Vad tror du personligen är anledningen till att utjämningen av statistiken stagnerade?
- Vad tror du personligen skulle kunna leda till jämnare fördelning mellan könen hos besökarna på Flamman?

Frågor till utvecklingsansvarig på Popkollo

- Varför har Popkollo valt att vända sig till just tjejer?
- Vad har ni fått för reaktioner på detta, från deltagare och andra?
- Vad är din/Popkollos uppfattning om tjejseparatistisk verksamhet och dess inverkan på tjejers benägenhet att ta för sig i den utövade aktiviteten?